

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalous | Taloushallinto

Kevät 2021

Järvinen Mikaela

KIRJANPIDON JA VEROTUKSEN SÄÄDÖKSET MYYNTISAATAVIEN ALASKIRJAUKSESTA

Mikaela Järvinen

KIRJANPIDON JA VEROTUKSEN SÄÄDÖKSET MYYNTISAATAVIEN ALASKIRJAUksesta

Tämä opinnäytetyö perustuu toimeksiantoon Kauppatorin Tilikeskus Oy:ltä. Toimeksiantaja antoi tutkittavan aiheen opinnäytetyöksi, sillä aihe on tällä hetkellä heille hyvin ajankohtainen ja tärkeä. Toimeksiantaja suunnittelee uutta tuotetta, jonka tehtävänä on myyntisaatavien hallinta niiden erääntyessä. Tuotteen päätavoitteena on estää luottotappioiden realisoituminen.

Opinnäytetyö on laadittu tutkimuskysymyksien avulla. Opinnäytetyön pääaineistoina ovat kirjanpitolaki (1997/1336), elinkeinoverolaki (1968/360), arvonlisäverolaki (1993/1501) ja tilintarkastuslaki (2015/1411). Opinnäytetyössä tarkastellaan myyntisaatavien merkitystä taloushallinnossa sekä myyntisaatavien alaskirjauksen säädöksiä ja edellytyksiä kirjanpidossa, verotuksessa ja tilintarkastuksessa. Isoimpina osa-alueina ovat kirjanpitolainsäädännön edellytykset, verotuksen ja kirjanpidon suhde ja sen lisäksi hyvin merkittävä hyvä kirjanpito- ja tilintarkastustapa ja niihin liittyvät ohjeistukset.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että myyntisaatavien alaskirjaus ei ole yksiselitteistä saatavien epävarman luonteen vuoksi. Kirjanpidossa saatavan alaskirjaus tehdään melko nopeasti, mutta verotuksessa vaaditaan perintäyrityksen todentamista. Suurimmat ja merkityksellisimmät perustelut myyntisaatavien alaskirjauksessa ovat kirjanpitolainsäädännön olennaisuus, varovaisuus ja oikean ja riittävän kuvan antaminen. Taloushallinnon tehtävissä näkemykset saatavien alaskirjauksesta ja niiden perusteluista vaihtelevat näkökulmasta tai toimijasta riippuen. Säädöksistä ei välttämättä löydy yksiselitteistä ohjetta sille, milloin myyntisaatavien alaskirjaus on mahdollista tai milloin se on välttämätöntä ottaen huomioon kirjanpitolain oikean ja riittävän kuvan antamisen tilinpäätöksessä.

ASIASANAT:

myyntisaatavat, alaskirjaus, kirjanpito, verotus, tilintarkastus

BACHELOR'S | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business Administration | Financial Management

2021 | 40 pages

Mikaela Järvinen

ACCOUNTING AND TAX REGULATIONS ON THE WRITE-OFF OF ACCOUNTS RECEIVABLES

This thesis is based on an assignment from Kauppatorin Tilikeskus Oy. The client gave the research topic for a thesis, because the topic is very relevant and important to them. The client is designing a new product, which is responsible for managing sales receivables as they fall due. The main goal of the product is to prevent the realization of credit losses.

The thesis examines the assignment with the help of research questions. The main materials of the thesis are the Accountancy Act (1997/1336), the Business Tax Act (1968/360), the Value Added Tax Act (1993/1501) and the Audit Act (2015/1411). The thesis examines the importance of sales receivables in financial administration and the regulations and conditions for the write - down of sales receivables in accounting, taxation and auditing. The biggest sections in the thesis are the requirements of accounting legislation, the relationship between taxation and accounting and a very significant sound accounting procedure and auditing practice with the instructions.

In conclusion, the write-down of sales receivables is not unambiguous, because of the uncertain nature of receivables. In the accounting the write-down of the receivable is usually done quickly, but taxation requires verification from the debt collection. The main and most relevant reasons for the write-down of sales receivables are the accounting legislation's materiality, prudence and giving a true and fair view. In the role of financial management, views on the write-down of receivables and their justifications vary depending on the perspective or the operator. The regulations may not provide unambiguous guidance as to when a write-down of sales receivables is possible or necessary, given the presentation of a true and fair view of the Accounting Act in the financial statements.

KEYWORDS:

sales receivables, write-down, accounting, taxation, auditing

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 MYYNTISAATAVAT	8
2.1 Myyntisaatavien alaskirjaus kirjanpidossa	8
2.2 Tilinpäätöksen tulkintaa	9
2.3 Tunnuslukuja	10
2.3.1 Tehokkuus	10
2.3.2 Maksuvalmius	11
3 KIRJANPITO	13
3.1 Kirjanpidon säädökset	13
3.1.1 Kirjaussäännöt	14
3.1.2 Hyvä kirjanpitotapa	15
3.1.3 Kirjanpitolain arvostussäädökset	15
3.1.4 Oikea ja riittävä kuva sekä olennaisuus kirjanpitolaissa	16
3.1.5 Kirjanpitolain yleisperiaatteet	17
3.2 Kirjanpitolautakunnan lausuntoja saatavien epävarmuudesta	19
3.3 Epävarmojen saatavien käsittely kirjanpidossa	20
4 VEROTUS	22
4.1 Elinkeinoverotuksen säädökset	22
4.2 Arvonlisäverotuksen säädökset	23
4.3 Arvonlisäveron vähennys myyntisaatavien alaskirjauksessa	24
4.4 Kirjanpidon ja verotuksen yhteys	26
4.4.1 Kirjanpitosidonnaisuus	26
4.4.2 Verotuksen ja kirjanpidon antamat tiedot	27
4.4.3 Kirjanpidon luotettavuus	28
4.4.4 Yhteys tilinpäätöksessä	28
5 TILINTARKASTUS	30
5.1 Tilintarkastuksen sisältöä	30
5.1.1 Tilintarkastajan tehtävät	31
5.1.2 Hyvä tilintarkastustapa	32
5.2 Myyntisaatavat tilintarkastuseränä	33

6 POHDINTA	35
6.1 Lopputulokset	35
6.2 Johtopäätökset	36
6.3 Kehitysehdotukset	37
LÄHTEET	39

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö perustuu toimeksiantoon Kauppatorin tilikeskus Oy:ltä. Opinnäytetyön aihe on toimeksiantajalle hyvin ajankohtainen ja tärkeä, ja tästä syystä toimeksiantaja antoi aiheen opinnäytetyöksi. Toimeksiantajalla on suunnitteluvaiheessa uusi taloushallinnon tuote, jonka tehtävänä on myyntisaatavien hallinta niiden erääntyessä. Toimeksianto käsittelee opinnäytetyössä myyntisaatavien tarkastelua, myyntisaatavien alaskirjauksen säädöksiä kirjanpidossa ja verotuksessa sekä tilintarkastusta.

Opinnäytetyö on laadittu tutkimuskysymyksien avulla. Tutkimuskysymysten tulokset toimivat keskeisimpänä ohjenuorana myyntisaatavien hallinnassa yrityksen kirjanpidossa ja verotuksessa. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä ovat:

- Mitä kirjanpitolaki säättää myyntisaatavien alaskirjauksesta?
- Mitä hyvä kirjanpitolaki määrittää myyntisaatavien alaskirjauksesta?
- Mitä elinkeinoverolaki säättää myyntisaatavien alaskirjauksesta?
- Mitä arvonlisäverolaki säättää myyntisaatavien alaskirjauksesta?
- Mitä tilintarkastuslaki säättää myyntisaatavien alaskirjauksesta?
- Mitä hyvä tilintarkastustapa edellyttää myyntisaatavien alaskirjauksesta?

Aineistona on käytetty pääosin alla olevia lakeja ja niihin viitataan niille merkityissä kohdissa opinnäytetyössä:

- Kirjanpitolaki (1997/1336)
- Elinkeinooverolaki (1968/360)
- Arvonlisäverolaki (1993/1501)
- Tilintarkastuslaki (2015/1411)

Opinnäytetyön tavoitteena on esittää säädökset myyntisaatavien alaskirjaukseen kirjanpidossa ja verotuksessa. Säädökset auttavat toimeksiantajaa uuden taloushallinnon tuotteen suunnittelussa. Opinnäytetyön lopputuloksessa esitetään rajanvedot ja päätelmät myyntisaatavien alaskirjaukselle sekä kehitysehdotukset uudelle tuotteelle.

Myyntisaatavien alaskirjaukseen liittyy oikeudellisia tapauksia ja ohjeita. Myyntisaatavien alaskirjaukseen kuuluu vapaaehtoista ja oikeudellista perintää sekä säädöksiä velan vanhentuuessa. Tämä opinnäytetyö ei käsittele näitä aiheita, koska ne halutaan erottaa tutkittavaksi myöhempään ajankohtaan. Tämä toimeksianto käsittelee kirjanpitoa ja

verotusta säädöksineen. Toimeksiantajan uuden tuotteen operatiivisessa toiminnassa on tulevaisuudessa vahvasti yhteistyössä taloushallinnon osaajia sekä lakiasiantuntija. Tämä opinnäytetyö keskittyy antamaan hyödylliset ohjeet taloushallinnon työtehtäviä tekeville.

Tästä opinnäytetyöstä on hyötyä kirjanpitäjälle ja tilintarkastajalle, sillä kirjanpidon ja verotuksen säädöksillä on suuri merkitys taloushallinnon tehtävissä. Myyntisaatavat ovat epävarma erä kirjanpidossa, joten myyntisaatavien alaskirjaus saattaa useissa tapauksissa olla todennäköinen kirjausmenettely. Siksi alaskirjaus on hyvinkin puhuttu aihe tilitoimistoissa.

Toimeksiantaja kertoo lausunnossaan, että kirjanpitäjien ja tilintarkastajien näkemykset ja perustelut myyntisaatavien alaskirjauksesta vaihtelevat näkökulmista ja toimijasta riippuen. Tämän vuoksi voidaan todeta, että pelkät säädökset kirjanpidossa ja verotuksessa eivät aina anna yksiselitteistä käytäntöä kirjanpidon menettelyihin. Säädöksistä ei löydy selvää ohjetta sille, milloin myyntisaatavien alaskirjaus on mahdollista tai milloin se on välttämätöntä ottaen huomioon kirjanpitolain oikean ja riittävän kuvan antamisen tilinpäätöksessä.

2 MYYNTISAATAVAT

Myyntisaatavat ovat yrityksen myynnistä syntyneiden saatavien erä, jota käsitellään tässä luvussa. Kun yritys myy tuotteitaan laskulle, syntyy myyntisaatava. Myyntisaatavien tarkastelua tulee tehdä tarkasti ja kriittisesti kirjanpidon säädösten mukaisesti tilikauden aikana. Tarkastelua tulee tehdä kokonaisvaltaisesti erilaisin tavoin ja tunnuslukuin arvioitaessa yrityksen koko liiketoimintaa.

Yksittäistä myyntisaatavaa tulee analysoida saamiskohtaisesti, jotta voidaan ratkoa saatavan alaskirjaus ja sen perusteet. Myyntisaatavien alaskirjaus heikentää yrityksen tuloksen arvoa kirjanpidossa ja tästä syystä alaskirjaus tulee aina tehdä viimeistään tilinpäätöksessä. Kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius näkyvät tilinpäätöstä analysoitaessa, joten saatavien alaskirjauksia ei saa jättää tekemättä.

2.1 Myyntisaatavien alaskirjaus kirjanpidossa

Myyntisaatavan tai minkä tahansa liiketapahtuman kirjaus kirjanpidossa perustuu päivättyyn, järjestelmällisesti kirjattuun ja numeroituun tositteeseen. Liiketapahtuman, kirjauksen ja tositteen yhteys on löydettävä ja osoitettava ilman vaikeuksia. Liiketapahtuman tosite tulee olla maksun saajan, rahoituslaitoksen tai vastaavan tahon antama. Jos tosite ei ole mahdollinen, tulee liiketapahtuma yksilöidä kirjanpitovelvollisen itsensä laatiman ja asianmukaisen tositteen avulla. Tositteelta tulee näkyä, mitä on ostettu ja miksi mahdollista kuittia ei ole. Oikaisu- tai siirtokirjauksen todentava tosite tulee myös olla varmennettu asianmukaisesti. (Kerbs 2016, 16.) Myyntisaatavan alaskirjaus eli arvonalentuminen kirjataan kirjanpidossa liiketoiminnan muihin kuluihin ja vähennys tehdään myyntisaatavien erästä taseessa. Liiketoiminnan muut kulut ovat tuloslaskelman erä.

Myyntisaatavan arvo taseessa on laskutetun euromäärän mukainen ja sitä tarkastellaan viimeistään tilinpäätöshetkellä. Yritykselle saattaa ilmaantua tilanne, jolloin tilinpäätöshetkellä huomataan suoritusten puuttuvan maksumuistutuksista huolimatta. Näissä tilanteissa myyntisaatava todetaan luottotappioksi eli se alaskirjataan kirjanpidossa. Jos suorituksen puuttuminen johtuu ostajan reklamaatiosta, puhutaan tässä tapauksessa myynnin alennuksesta ja se kirjataan liikevaihdon oikaisuna eli eri tavalla kuin saatavan alaskirjaus. Reklamaatiot tulee aina olla todennettavissa kirjanpidossa. (Ahosola & Ahosola 2020, 57.)

Myyntisaatavan alaskirjaus esitetään siinä arvossa taseessa kuin sen kotiutumista pidetään todennäköisenä ja myyntisaatavien alaskirjaukset vaikuttavat suoraan yrityksen tulokseen. Toisaalta yritys haluaa tehdä myyntisaatavan alaskirjauksen verolaskentaa varten. Myyntisaatavan alaskirjauksesta yritys saa vähentää arvonlisäveron. Arvonlisäveron saa vähentää kuitenkin edellytyksenä, että se on aikanaan tilitetty kirjanpitoon kirjatusta myynnistä. Vähennys verotuksessa tulee tehdä samana vuonna kuin alaskirjaus on tehty. Joskus saattaa käydä niin, että ostaja maksaakin laskun tai osan laskua alaskirjauksen jälkeen. Silloin alaskirjaus tulee peruuttaa. Jos on ehditty tehdä vähennys verotuksessa, se tulee tilittää uudelleen. (Ahosola & Ahosola 2020, 57.)

2.2 Tilinpäätöksen tulkintaa

Tilinpäätöstä lukemalla voidaan saada paljon tietoa kirjanpitovelvollisen toiminnasta. Taseen ja tuloslaskelman eriä analysoimalla voidaan etsiä myös tilinpäätäjän tavoitteita. Liitetiedoista voidaan tarkastella kirjanpidon epävarmoja eriä, kuten arvostus- ja jakso-tuseriä. Tilinpäätöksen analysoimiseen on kuitenkin rajoitetusti resursseja. Lähtökohtia tarkempaan kirjanpidon erien tarkasteluun voidaan saada käyttämällä analysointijärjestelmiä. Järjestelmät antavat tukea tarkemman tutkimustarpeen harkinnassa. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 158.)

Tilinpäätöksen laatijan tavoitteet ja menettelyratkaisut, esimerkiksi halu alentaa tai korottaa tulosta, voidaan myös todeta tilinpäätöstä lukemalla. Usein tarkastelussa ei kuitenkaan riitä vain menettelyratkaisujen tutkiminen. Analysoinnissa tulee päästä pidemmälle ja selvittää yrityksen kehitystä. Laajempi tarkastelu vaatii usein tarkempia tunnuslukuja. Tavanomaisin rahavirta-analyysistä käytettäessä on kassavirta-analyysi, jolla tutkitaan kassavirran käyttöä. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 159.) Tuloslaskelman ja taseen eriä on suotavaa tutkia tällä analyysillä. Kassavirta-analyysillä saadaan luetettavaa tietoa, esimerkiksi myyntisaatavien suorituksista yrityksen kannattavuuden näkökulmasta. Kannattavuutta analysoimalla saadaan tietoa, mistä ja minne laskujen summat liikkuvat. Kannattavuutta voidaan mitata tulosta suhteuttamalla erilaisiin kirjanpidon eriin, joka kertoo yrityksen liiketoiminnan tuomasta hyödystä esimerkiksi velan maksuun.

Kirjanpitolain mukaan tilinpäätöstä ei ole pakko tehdä, mikäli toiminimiyrittäjän elinkeinotoiminnan koko on mikroyritys ja mikäli tilikautena on kalenterivuosi. Mikroyrityksellä tarkoitetaan yritystä, jolla taseen loppusumma on 350 000 euroa, liikevaihto on 700 000 euroa tai kun yrityksellä on keskimäärin kymmenen henkilöä työsuhteessa. Lain

edellyttämänä on aina voitava selvittää myyntisaatavien ja ostovelkojen määrä sekä verotukseen tarvittavat tiedot. Kirjanpitoon on tehtävä kirjaukset tilinpäätökseen sekä tilikauden avaukseen. Tilinpäätösasiakirjoja tai tilinpäätöksen liitetietoja ei tarvitse laatia. Kirjausketjut, tositteet ja kirjanpidon raportit tulee olla esitetty niin, että tietojen yhteydet voidaan selvittää tositetasolla veroilmoitukselle ja toisinpäin veroilmoituksesta yksittäisiin liiketapahtumiin. Kirjanpidon on aina annettava oikeat tiedot liiketoiminnan tapahtumista. (Sirkiä 2016.)

2.3 Tunnuslukuja

Myyntisaatavat esiintyvät yleensä yrityksen taseen vaihtuvissa vastaavissa, jos niiden ei oleteta tuottavan tuloa kuin saman tilikauden aikana. Näin ollen saatavat vaihtuvissa vastaavissa jaotellaan pitkäaikaisiin ja lyhytaikaisiin saataviin. Saatava on pitkäaikainen, kun saatava erääntyy maksettavaksi yhtä vuotta pidemmän ajan kuluttua. Lyhytaikaisen saatavan maksu erääntyy maksettavaksi alle vuodessa. Taseen vaihtuvien vastaavien tilanne kirjanpidossa elää päivittäin saatavien luonteen vuoksi, mutta varallisuusaseman ei tulisi muuttua liikaa. Tunnusluvuilla voidaan analysoida varallisuusasemaa ja sen muuttumista.

Tunnuslukujen yhteys ei aina ole yksinkertainen. Hyvä kannattavuus ja maksuvalmius ovat yhteydessä toisiinsa, mutta toisaalta hyvä kannattavuus ei aina kerro hyvästä maksuvalmiudesta. Kannattava yritys voi joutua maksuvaikeuksiin, jos tilannetta ei seurata kokonaisvaltaisesti jokaista liiketoiminnan osaa seuraamalla. Kassanhallinnassa tarvitaan suunnitelmallisuutta, esimerkiksi seuraamalla myyntisaatavien kiertoa ja nopeutta.

2.3.1 Tehokkuus

Yrityksen pääomaerät tulisi saada tuottamaan mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti. Yrityksen pysyvien ja vaihtuvien vastaavien kohdalla tulisi ajatella, että yrityksen pääoma tulisi pitää mahdollisimman pienenä. Lähtökohtaisesti on parempi, että yritys selviää pienellä käyttöpääomalla. Yrityksen tehokkuuslukuja tarkasteltaessa käytetään nimitystä kiertoaikaluvut. Kiertoaikaluvut kertovat, kuinka tehokkaasti yritys käyttää käyttöpääomaansa. (Ikäheimo ym. 2014, 74.)

Lasku tulee tyypillisesti yritykseltä asiakkaalle vasta kun palvelu tai tuote on saatu käyttöön. Maksun saaminen voi viedä useita päiviä. Tätä aikaa kutsutaan myyntisaatavien kiertoajaksi. Yrityksen käyttöpääoman tehokkuutta voidaan tarkastella tällä tunnusluvulla. Myyntisaatavan kiertoaika saadaan laskettua suhteuttamalla myyntisaatavat liikevaihdolla ja kertomalla vuodenvälien lukumäärällä. Mitä pienempi kiertoaika maksulla on, sitä parempi tilanne on. (Ikäheimo ym. 2014, 74.)

Kokonaisvaltaisin tehokkuusluku on yritykselle pääoman kiertonopeus, joka kertoo, miten paljon yrityksen pääomalla saadaan aikaiseksi myyntiä. Tässä liikevaihto suhteutetaan taseen koko pääomaan. Tunnusluku kertoo sen, kuinka tehokkaasti yrityksen pääomat ja yrityksen investoinnit tuottavat. Konkreettisesti ajateltuna taseen loppusumman ylittäessä liikevaihdon, yrityksen varallisuus on osallistunut liikevaihdon aikaansaamisen ainakin kerran. (Ikäheimo ym. 2014, 72.)

2.3.2 Maksuvalmius

Liiketoiminnassa tulee tarkastella yrityksen likviditeettiä, etenkin kun tarkastellaan myyntisaatavien liikkuvuutta yritykseltä toiselle. Myyntisaatavien maksun erääntymisen minimoimiselle on tärkeänä keinona tarkastella uuden asiakkaan maksukyvykkyyttä ennen myyntisaatavaa. Yrityksen likviditeettiä eli maksuvalmiutta tarkasteltaessa tulee siis huomioida yrityksen kyky maksaa ja hoitaa myyntisaatavista muodostuneet velvoitteensa. Myyjänä toimiva yritys välttyy maksuviivästyksiltä ja maksuhäiriöistä aiheutuvilta mainehaitoilta ja mahdolliselta konkurssilta, kun varmistetaan asiakkaiden maksukyvykkyys ennen myyntisaatavan myöntämistä. Maksuvalmiuden arvo tulee olla positiivinen, sillä tämä kertoo yrityksen kyvykkydestä selviytyä veloistaan eräpäivinä. (Ikäheimo ym. 2014, 78.)

Maksuvalmiuden positiivinen arvo muodostuu erilaisista myyntisaataviin liittyvistä toimenpiteistä. Toivottu tilanne olisi, että myyntisaatavien maksuun asetetaan lyhyt maksuehto ja vastavuoroisesti ostovelkoihin toivotaan pitkää maksuehtoa. Toivottavaa yritykselle itselleen on mahdollisimman korkealla oleva maksuvalmiuden arvo, sillä yritys pärjää silloin maksuvelvoitteiden maksusta.

Maksuvalmiutta liiketoiminnassa voidaan tarkastella yrityksessä kahden tunnusluvun avulla, jotka ovat taselähtöisiä. Maksuvalmiuden tunnusluvuissa taseen vastaavan erät suhteutetaan vastattaviin eriin. Rahoitusomaisuus, johon kuuluvat keskeisimpinä

kassavarojen lisäksi myyntisaatavat, tilin varat ja rahoitusarvopaperit, ovat tärkeitä tunnuslukuja laskettaessa. Quick ratio -tunnusluvun avulla tarkastellaan yrityksen maksuvalmiutta lyhyen aikavälin velvoitteiden maksuun. Rahoitusomaisuus suhteutetaan siis lyhytaikaiseen velkaan. Lyhytaikaisesta velasta tulee vähentää lyhytaikaiset saadut maksut. (Ikäheimo ym. 2014, 79.)

$$\text{Quick ratio} = \frac{\text{Rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieraspääoma}}$$

Toinen tunnusluku on Current ratio, jossa mennään kokonaisuudeltaan laajempaan tarkasteluun. Tunnusluvussa on olettamus, että vaihto-omaisuus voidaan realisoida lyhyellä aikavälillä. Täten siis lyhytaikaiset varat jaetaan lyhytaikaisella velalla. Lyhytaikaiset varat sisältävät rahoitusomaisuuden ja vaihto-omaisuuden. Alas kirjatut myyntisaatavat sisältyvät rahoitusomaisuuteen, joten ne voivat heikentää tunnuslukujen luotettavuutta. (Ikäheimo ym. 2014, 79.)

$$\text{Current ratio} = \frac{\text{Lyhytaikaiset varat}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

Quick ratio -tunnusluku on luotettava tunnusluku, sillä se kertoo melko tarkasti yrityksen taloudellisen tilanteen. Eli kuinka paljon yrityksellä on rahaa käyttää maksuvelvoitteiden maksuun. Current ratio -tunnusluku antaa mahdollisuudeksi sen, että vaihto-omaisuuden realisointi toimii keinona lyhytaikaisten maksuvelvoitteiden hoidossa. Molemmat luvut antavat hyvää tulkintaa myyntisaatavien alaskirjauksen tekemiseen kirjanpidossa.

3 KIRJANPITO

Kirjanpitolaissa (1997/1336) on kirjanpidon säädöksiä hyvästä kirjanpitotavasta, oikean ja riittävän kuvan antamisesta, olennaisuudesta ja kirjanpidon yleisperiaatteista. Hyvää kirjanpitotapaa tulee noudattaa jokaisen kirjanpitovelvollisen yritystoiminnassa. Hyvä kirjanpitotapa muotoutuu kirjanpitolain säädösten ja kirjanpidon käytäntöjen ja teorian velvoittavalla tavalla.

Kirjanpito antaa paljon tietoa yrityksen liiketoiminnasta yritykselle itselleen sekä ulkopuolisille henkilöille ja sidosryhmille. Tuloslaskelma kertoo tuloksellisuudesta yrityksen liiketoiminnassa ja taseen erät kertovat vakavaraisuudesta, kannattavuudesta ja maksuvalmiudesta. Tässä luvussa käsitellään kirjanpitolain säädöksiä ja kirjanpitolautakunnan lausuntoja ja yleisohjeita sekä epävarmojen saatavien menettelyohjeita kirjanpidossa.

3.1 Kirjanpidon säädökset

Tilikauden tase ja tuloslaskelma ovat tilinpäätöksen laatimisen keskeisimmät osat. Tase ja tuloslaskelma tulee huomioida tarkasti ja riittävässä laajuudessaan liiketoiminnan johtamisen kannalta. Suurilta yrityksiltä edellytetään tilinpäätöksessä myös rahoituslaskelman laatiminen, jossa esitetään selvitys varojen hankinnasta ja niiden käytöstä. Tilinpäätöksen tiedoille tulee osoittaa tarvittaessa liitetietoja. Suurilta kirjanpitovelvollisilta vaaditaan tilinpäätöstietojen lisäksi toimintakertomus. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 24.) Suurella kirjanpitovelvollisella tarkoitetaan kirjanpitolain ensimmäisen luvun 4 c §:n mukaan yritystä, jolla ylittyy vähintään kaksi seuraavasta kolmesta raja-arvosta: taseen loppusumma on 20 000 000 euroa, liikevaihto on 40 000 000 euroa tai tilikauden aikana on palveluksessa keskimääräisesti 250 henkilöä. (KPL 1997/1336.)

Tilikausi on laskentakausi, jolta tuloslaskelma laaditaan ja jonka päättymispäivälle tase laaditaan. Tilikauden pituus on yleisen käytännön mukaan 12 kuukautta ja kirjanpitolain mukaan tilikausi voi olla minä ajankohtana vain alkava 12 kuukauden jakso. Monissa maissa yrityksiltä edellytetään, että tilikausi on kalenterivuosi kuten Suomen pankeilta. Juoksevan kirjanpidon tilit päätetään tilinpäätöstileille, tulostileille ja tasetileille. Varat ja velat päätetään tasetilille, tuotot ja kulut tulostileille. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 24.)

3.1.1 Kirjaussäännöt

Liiketapahtumien kirjaaminen tehdään juoksevassa kirjanpidossa. Liiketapahtumia kirjanpidossa ovat tulot, menot, rahoitustapahtumat sekä niiden oikaisut ja siirrot. Suoriteperusteinen kirjaus on lähtökohtainen kirjaamisperuste kirjanpidossa, mutta kirjanpidossa noudatetaan myös maksuperustetta poikkeustilanteissa. Jokaisen liiketapahtuman tili tulee pitää sisällöltään samanlaisena. (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 19–21.)

Kirjanpitolain ensimmäisen luvun 2 §:n mukaan kirjanpito on tehtävä noudattaen kahdenkertaista kirjanpitoa (KPL 1997/1336). Tämä tarkoittaa, että jokainen liiketapahtuma on kirjattava yhtä suurena vähintään kahdelle eri tilille. Kirjaukset tehdään jokaisen tapahtuman mukaan eli mistä raha on otettu ja minne se on laitettu. Veloitus kirjataan debet -tilille ja hyvitys kirjataan kredit -tilille. Myyntisaatavan alaskirjaus kirjataan taseessa myyntisaatavien kredit -puolelle ja tuloslaskelmassa liiketoiminnan muiden kulujen debet -puolelle. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016, 13.)

Vaatimus kahdenkertaisesta kirjanpidosta ei koske kaikkia. Ammatin- ja liikkeenharjoittajan edellytyksenä on yhdenkertainen kirjanpito. Muilta osin heidän on kuitenkin noudatettava kirjanpitolakia, ellei toisin ole erikseen säädetty. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016, 14.) Ammatin- ja liikkeenharjoittajalla tarkoitetaan kirjanpitovelvollista, jolla täytyy yksi seuraavista edellytyksistä: taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa, liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa tai palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä (KPL 1997/1336).

Kirjanpitolain neljäs luku käsittelee tilinpäätöserien luokittelua. Kirjanpitolain neljännen luvun 3 §:ssä säädetään taseen vastaavien jaottelusta pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin niiden käyttöomaisuuksien perusteella. Myyntisaatavat ovat pääsääntöisesti taseen vaihtuvia vastaavia. Jos myyntisaatava tuottaa korkoa yli 12 kuukauden ajan, niin se luokitellaan pysyviin vastaaviin. (KPL 1997/1336; Leppiniemi & Kisanlahti 2016, 177.)

Neljännen luvun 4 §:ssä säädetään, että myyntisaatavat kuuluvat rahoitusomaisuuteen. Rahoitusomaisuudella on merkitystä tilinpäätöksessä ja kyseistä erää tarkastellaan tilikausien aikana ja tilinpäätöksessä. Arvostus- ja jaksotusratkaisuissa tehtävät toimenpiteet tulee huomioida laajasti kirjanpitolain edellyttämin säädöksin. (KPL 1997/1336; Leppiniemi & Kisanlahti 2016, 181.)

3.1.2 Hyvä kirjanpitotapa

Kirjanpitolain ensimmäisen luvun kolmannessa pykälässä määrätään, että kirjanpitovelvollisen on noudatettava hyvää kirjanpitotapaa. Kirjanpitolain kolmannessa luvussa määrätään lisäksi kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevia sisältö- ja kirjausperiaatteita. Kirjanpitolain kolmannessa luvussa 2–3 § määrittelevät, että tilinpäätökselle on asetettu vaatimus oikean ja riittävän kuvan antamisesta, olennaisuudesta sekä yleisistä tilinpäätösperiaatteista. (KPL 1997/1336; Leppiniemi 2015.)

Hyvä kirjanpitotapa koskee juoksevaa kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista. Hyvä kirjanpitotapa on tapanormi: se kuvaa yleisesti sovellettavaa menettelytapaa. Tavan on oltava hyvä ja pelkkä kriittisyys ei riitä kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, 14.)

Hyvään kirjanpitotapaan sisältyy periaatteita ja menettelytapoja kirjanpitovelvolliselle. Kirjanpitovelvollinen talousyksikkö muodostaa oman kokonaisuutensa, jolla on yrityksensä omat tulot, menot, varat ja velat. Kirjanpidon kaikki rahayksiköt on oltava samanarvoisia keskenään ja tulon realisoitumishetkenä pidetään suoritteen luovuttamista ja menon realisoitumishetkenä tuotannontekijän vastaanottamista. Kerran valittua menettelytapaa on käytettävä kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisessa sekä kirjanpidon ja tilinpäätöksen antama informaatio tulee olla sisällöltään ja esittämistavaltaan sellainen, että siitä voidaan arvioida taloudellista kehitystä sekä pyrkiä ennakoimaan tulevaa. Informaation on oltava luotettavaa ja selkeää riippumattomalle ammattihenkilölle ja tilinpäätöksen tulee antaa kirjanpitovelvollisen taloudellisesta asemasta ja tuloksesta oikea ja riittävä kuva. Yrityksen toiminta tulee jaotella kalenteriajan mukaan tilikauteen eli lähtökohtaisesti tilikauteen, jossa on 12 kuukautta. Tilinpäätös on laadittava kultakin yrityksen tilikaudelta. Yrityksen tilinpäätöksen laadintaperiaatteet sekä esittämistavan ja laadintaperiaatteiden muutokset julkistetaan tilinpäätöksen valmistuttua. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, 15.)

3.1.3 Kirjanpitolain arvostussäädökset

Kirjanpitolaki määrittelee arvostus- ja jaksotussäännöksistä viidennessä luvussaan. Kirjanpitolain viidennen luvun 2 §:n mukaan saamiset tulee merkitä taseeseen nimellisarvoon, mutta kuitenkin enintään todennäköiseen arvoonsa. (KPL 1997/1336.)

Nimellisarvolla tarkoitetaan syntymisajan arvoa ja todennäköinen arvo tarkoittaa summaa, joka todennäköisesti myytäessä saadaan myyntisaatavasta. Kirjanpidon arvostusperiaatteissa korostuu varovaisuuden noudattaminen ja tästä syystä arvonalentumiset tulee tarkastella laajasti (Leppiniemi & Kykkänen 2019, 83).

Kirjanpitolain viidennen luvun 14 §:ssä määritellään tuloslaskelmassa tehtävät vähennykset. Menot ja menetykset ovat vähennettävissä tuloslaskelmassa, jos meno tai menetys kohdistuu aikaisempaan tai päättyneeseen tilikauteen, jos se toteutuu todennäköisesti tai varmasti, se aikaansaa vastaavaa tuloa tai se perustuu lakiin tai suhteeseen sivullista kohtaan. Vähennetty vastainen meno tai menetys tilikaudella esitetään taseen siirtovelkana tai pakollisena varauksena. Pakolliset varaukset merkitään tuloslaskelmassa ja taseessa niiden todennäköiseen määrään. Vastainen meno tai menetys vähennetään tuloslaskelmassa luonnettaan vastaavassa erässä todennäköisen määrän suuruisena. Jos määrä joudutaan arvioimaan ja sitä käsitellään pakollisena varauksena, arvostus tulee tehdä enintään todennäköiseen arvoon. Varovaisuutta noudattaen arvostus on tehtävä riittävän suureksi, mutta liioitteleminen on aina kirjanpitolain vastaista. Kirjanpitolaki määrittelee vielä, että taseen pysyvien tai vaihtuvien vastaavien erien arvonalentumista ei saa sisällyttää pakollisiin varauksiin. Arvonalentuminen tulee vähentää asianomaisen erän kirjanpitoarvosta. (KPL 1997/1336; Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, 246–248.)

3.1.4 Oikea ja riittävä kuva sekä olennaisuus kirjanpitolaissa

Tilinpäätöksessä esitettävä seikka on olennainen silloin, kun sen pois jättämisen tai väärin ilmoittamisen voidaan kohtuullisesti odottaa vaikuttavan päätöksiin, joita tiedon käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella. Olennaisuuden arviointi tulee kohdistaa informaation kokonaisuuteen, jos sinänsä yksittäisenä epäolennaisia seikkoja olisi useita. Olennaisuusperiaatteessa tulee varmistua aina yrityksen toiminnan laajuudesta ja laadusta. Tiedon tai virheellisyyden kannalta tulee tarkastella etenkin informaation saajaa ja tälle kuuluvaa olennaisuuden tarkastelua. Oikean ja riittävän kuvan täytyminen arvioidaan etenkin, kun tarkastellaan informaation merkitystä tilinpäätöksen käyttäjälle. Tilinpäätöksen tulee antaa oikea ja riittävä kuva toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta olennaisuus huomioon ottaen. (HE 89/2015, 63-64.)

Olennaisuuden periaate täydentää oikean ja riittävän kuvan antamista ja se myös suhteutuu kirjanpitovelvollisen toiminnan harjoittamisen laajuuteen ja luonteeseen.

Olenaisuuden merkitys on suuri etenkin tulojen ja menojen jaksotuksessa ja omaisuuden arvostusta koskevissa tilanteissa. Olenaisuuden periaate sisällytettiin kirjanpitolakiin vasta vuonna 2015, mutta se on silti aina kuulunut kirjanpitokäytäntöön keskeisesti. Kirjanpitolautakunnan kannanotoissa on useasti viittaus olenaisuuden periaatteeseen. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016, 134.)

Oikea ja riittävä kuva on kohdennettu tilinpäätöksen laatimiseen kirjanpitolaissa. Toimialakohtaiset erot ovat merkityksellisiä informaation laatimisessa, sillä lain sananmuoto pyrkii huomioimaan kirjanpitovelvollisen toiminnan laadun ja laajuuden. Sääöksessä määritellään, että oikean ja riittävän kuvan antamiseksi tarpeellisten seikkojen ja tietojen merkitseminen liitetietona on esitettävä. Kirjanpitovelvollisen on tämän velvoitteen täyttämiseksi arvioitava, onko olemassa sellaisia seikkoja, jotka ovat merkityksellisiä oikean ja riittävän kuvan antamiselle. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016, 129.)

3.1.5 Kirjanpitolain yleisperiaatteet

Kirjanpitolaki säättää yleisperiaatteista kolmannen luvun 3 §:ssä tilinpäätöstä ja tilinavausta laadittaessa kirjanpidossa. Yleisiin periaatteisiin kuuluu oletus kirjanpitovelvollisen toiminnan jatkuvuudesta, johdonmukaisuus tilikaudesta toiseen, sisältöpainotteisuus, tilikauden tuloksesta riippumaton varovaisuus, tilinavauksen perustaminen edellisen tilikauden päättäneeseen taseeseen, suoriteperusteisuus, kunkin hyödykkeen ja muun tase-eriin merkittävän erän erillisarvostus ja netottamiskielto. (KPL 1997/1336.)

Jatkuvuuden periaatteen lähtökohtana on tilinpäätöstä laadittaessa kirjanpitovelvollisen toiminnan jatkuminen toistaiseksi. Jatkuvuuden periaatetta käytetään etenkin pysyvien vastaavien arvostamisessa. Johdonmukaisuus käsittelee kirjanpidon menettelytapojen jatkuvuutta. Kirjanpidossa tilinpäätökseen liittyvien laajuus-, mittaamis-, arvostus- ja kohdistamishaasteet tulee olla ratkaistavissa tilikaudesta toiseen. Myyntisaatavien arvonalentuminen tulee siis olla ratkaistavissa seuraavallakin tilikaudella ilman vaikeuksia. Virheellisen menettelytavan ilmentyessä jatkuvuuden periaate säättää menettelytavan korjaamisesta. Sisältöpainotteisuuden mukaan tilinpäätös tulee olla sopusoinnussa oikean ja riittävän kuvan vaatimuksen kanssa. Sisältöpainotteisuus tukee siis johdonmukaisuuden ja jatkuvuuden periaatteita yrityksen taloudellisen toiminnan kannalta. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016, 138–139.)

Varovaisuutta tulee noudattaa tuloksesta riippumatta ja omaisuuden arvonalentumisesta johtuvaa kirjausta ei saa jättää kirjaamatta, kun oletuksena pidetään yrityksen tilikauden tappiollisuutta (HE 173/1997, 16). Erityistä varovaisuutta tulee noudattaa kirjanpitolain mukaan kehittämismenojen, lainan pääoma-alennuksen ja liikkeeseenlaskumenojen aktivoimisessa sekä verovelkojen ja -saamisten merkitsemisessä tuloslaskelmaan ja taseeseen. Pysyviin vastaavien kuuluvien hyödykkeiden kohdalla kirjanpidossa ja verotuksessa nähdään erilainen suhtautuminen varovaisuuteen. Kirjanpidossa tulee vähentää pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankintameno vaikutusaikanaan kuluna suunnitelman mukaisin poistoin. Verotuksessa on taas säädetty enimmäispoistot, jotka eivät riipu hyödykkeiden pitoajoista. (Leppiniemi & Walden 2014, 223.)

Yleisperiaatteissa varovaisuuden periaate edellyttää, että tilinpäätöksessä tulee esittää ainoastaan tilikaudella toteutuneet voitot, kaikki poistot ja arvonalennukset vastaavista sekä velkojen arvon lisäykset samoin kuin kaikki päättäneeseen tai aikaisempiin tilikausiin liittyvät, ennakoitavissa olevat vastuut ja mahdolliset menetykset, vaikka ne tulisivat tietoon vasta tilikauden päättymisen jälkeen. Varovaisuusperiaate on hieman epäsuhtainen. Tuotot, jotka ovat tilinpäätöshetkeen mennessä varmasti toteutuneet, kirjataan tilikauden tuloslaskelmaan. Toisaalta huomioidaan tulevaisuudessa toteutuvat menot ja menetykset, vaikka ne tulisivatkin tietoon tilikauden päätyttyä. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016, 145.)

Tasejatkuvuus säättää, että tilikauden avaava tase tulee vastata edeltävän kauden päätävää tasetta. Hyvän kirjanpidon mukaan aikaisemmassa tilikaudessa oleva virhe tai laskennan muutos tulee oikaista omaa pääomaa veloittaen tai hyvittäen. Oikaisut tulee tehdä aina myös olennaisuuden periaate huomioon ottaen. Suoriteperusteisuuden mukaisesti tilikauden tuotot ja kulut tulee ottaa huomioon riippumatta niihin perustuvien maksujen suorituspäivämäärästä. Suoriteperusteisuudesta voidaan poiketa, esimerkiksi vastaisten menojen ja menetysten kohdalla. Erillisarvostus määrittelee, että taseen vastaavien ja vastattavien erät tulee arvostaa erikseen eli saamiset arvostetaan saamiskohteisesti. Toisen saatavan arvonalentumista ei voi kompensoida toisen arvonkorotuksella. Netottamiskielto säättää, että ”taseessa vastaaviin ja vastattaviin kuuluvien erien ja tuloslaskelmassa tuottojen ja kulujen esittäminen täydestä määrästäan niitä toisistaan vähentämättä, jollei yhdisteleminen ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi”. Poikkeuksia näille ovat esimerkiksi tuloslaskeman erässä esitettävät pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot tai -tappiot. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016, 142–144.)

3.2 Kirjanpitolautakunnan lausuntoja saatavien epävarmuudesta

Kirjanpitolautakunnan lausunnot, yleisohjeet ja muut kannanotot toimivat lähteinä hyvälle kirjanpitotavalle. Kirjanpitolautakunnan tehtävänä ja valtuutena ovat lain soveltaminen kirjanpitolain (1997/1336) kahdeksannen luvun 2 § mukaisesti. Kirjanpitolovelvolliset, tili-toimistot ja elinkeinojärjestöt pyytävät lausuntoja kirjanpitolautakunnalta epäselvissä tilanteissa. Jokaisesta pyynnöstä annetaan mahdollinen lausunto hakijalle. Lausunnot ovat julkistettavia, joten monet voivat hakea menettelytapoihin lausuntoja ja menettelyohjeita kirjanpitolautakunnan lausuntoja lukemalla. Lausunnot ovat aina vahvistettu kirjanpitolain hyvän kirjanpitotavan mukaisiksi. Kirjanpitolautakunta on valtuutettu antamaan ohjeita ja lausuntoja hyvän kirjanpitotavan mukaisista menettelytavoista kirjanpitolovelvollisille. (Leppiniemi & Walden 2014, 23.)

Kirjanpitolautakunta on käsitellyt myyntisaatavien epävarmuutta ja realisoitumisen todennäköisyyttä. Lausunnossa (2008/1827) pyydettiin menettelysäädöksiä, jotka koskevat epäselvien myyntisaamisten kirjaamista kirjanpidossa. Lausunnossa esitetään menetyksen realisoitumiseen liittyvä taulukko, jossa käsitellään myyntisaatavan epävarmuutta. Tällä taulukolla on voitu kirjanpitolautakunnan mukaan hakea johtoa saatavan todennäköisyyden arvioinnille. Taulukko perustuu Oma pääoma -työryhmän tekemään raporttiin (KTM: työryhmä- ja toimikuntaraportteja 6/1994, s. 95), joka on haettu lausunnon käsittelyn avuksi. Kyseinen taulukko käsittelee kuluksi kirjaamista, mutta kirjanpitolautakunnan mukaan sitä voidaan käyttää myös arvioidessa liiketoiminnan tavanomaisen saatavan kirjausedellytysten täyttymistä.

Seuraavaksi kuvattuna on taulukko menetyksen realisoitumiseen liittyvästä epävarmuudesta, jota on käsitelty Kirjanpitolautakunnan lausunnossa (2008/1827). Taulukko perustuu Oma pääoma -työryhmän tekemään raporttiin (KTM: työryhmä- ja toimikuntaraportteja 6/1994, s. 95).

Realisoitumisen todennäköisyys	Menettelyn kirjanpitokäsittely
1 Perustellusti varma (95–100 %)	Ei vastainen tapahtuma, kirjataan kuluksi
2 Todennäköinen (50–95 %)	Kirjataan kuluksi, jos määrä voidaan koh- tuudella arvioida, muussa tapauksessa il- moitetaan liitetietona.
3 Mahdollinen, ei todennäköinen (5–50 %)	Ilmoitetaan liitetietona

4 Epätodennäköinen (0–5 %)	Ei ilmoiteta liitetietona
----------------------------	---------------------------

Taulukon mukaan, jos saatavan todennäköinen suorituksen saaminen ylittää 50 %, merkitään kyseinen erä taseeseen saatavaksi. Jos suorituksen saaminen alittaa 50 %, tulee saaminen vähentää tuloslaskelmassa luottotappiona ja liitetieto tulee antaa kirjanpidon oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Jos epävarman saatavan realisoitumisen todennäköisyys arvioidaan alle 5 %, kuuluu saamisen tuoma riski liiketoiminnassa tavanomaiseen riskiin ja siitä ei vaadita selkoa liitetietona. (KILA 2008/1827.)

Todennäköisyyden ja epätodennäköisyyden arviointi tulee tehdä kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon saatavan erityispiirteet ja kirjanpidon vaatimukset. Viimeistään tilinpäätöstä laatiessa tulee arvioida todennäköisyys saatavan maksulle. Myyntituotot merkitään kirjanpidossa sinä tilikautena, jolloin kirjauskypsyys on tapahtunut. Kun kirjaus koskee aikaisempia tilikausia ja niiden virheitä, oikaisu tulee tehdä tulosvaikutteisesti erään ”Edellisten tilikausien voitto/tappio”. Edellisen kauden päättävään taseeseen tulee tehdä myös vastaava oikaisu. Tilikausien oikaisu ja virheet tulee esittää tilinpäätöksen liitetietona ja ne tulee olla eriteltynä oikaisu- tai virhekohtaisesti. (KILA 2008/1827.)

3.3 Epävarmojen saatavien käsittely kirjanpidossa

Kirjanpitolain varovaisuusperiaatteen edellyttämänä tilinpäätöksessä tulee huomioida ainoastaan tilikaudella toteutuneet voitot ja kaikki arvonalennukset taseen vastaavista. Kirjanpitoasetuksen 1:1 §:n mukaan rahoitustuottojen ja -kulujen ryhmään tuloslaskelmassa tulee sisällyttää saamisten voitot ja tappiot rahoitusomaisuudessa. Liikevaihtoa yksityiskohtaisemmin tulee eritellä rahoitustuotot. Tilikauden tuloksen muodostumiseen vaikuttaneiden tekijöiden tai tase-erien selkeyttäminen tulee toteuttaa kirjanpitoasetusta 1:9 §:n mukaan yksityiskohtaisemmin liitetiedoissa kirjanpitolain oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. (KPA 1997/1339; KILA 2000/1603.)

Kirjanpitolaki ei määrää erityisiä säädöksiä ulkomaanrahan määräisten liiketapahtumien merkitsemisestä kirjanpidossa. Ulkomaanrahan määräisten saamisten ja velkojen muuttamisesta Suomen rahaksi säädetään kirjanpitolain viidennen luvun 3 §:ssä ja kirjanpitoasetuksen 2:2.1 §:n 7 kohdan mukaan niin, että ”liitetietona on esitettävä peruste, jonka mukaista kurssia on käytetty muutettaessa ulkomaanrahan määräiset saamiset sekä

velat ja muut sitoumukset Suomen rahaksi, jollei ole käytetty Suomen Pankin tilinpäätöspäivänä noteeraamaa kurssia.” (KPA 1997/1339.)

Lähtökohtana velkaa merkittäessä taseeseen on se, että sen kirjanpitoarvo suoritetaan tulevilla tilikausilla niin, että kirjanpitovelvolliselta poistuu taloudellista hyötyä ilmentäviä voimavaroja. Kirjanpitolautakunnan yleisohjeessa (2006, 11) sanotaan: ”Kun kirjanpitovelvolliselta poistuu voimavaroja, niiden määrä saattaa olla kokonaan tai osaksi vähennyskelpoinen verotettavaa tuloa määritettäessä myöhemmällä tilikaudella kuin milloin velka on kirjattu. Tällöin velan kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välillä on väliaikainen ero. Tästä syntyy laskennallinen verosaaminen perustuen tuloveroihin, jotka luetaan kirjanpitovelvollisen hyväksi tulevilla tilikausilla, kun kyseinen osa velasta on vähennyskelpoinen verotettavaa tuloa määritettäessä. Samoin jos omaisuuserän kirjanpitoarvo on sen verotuksellista arvoa suurempi, ero johtaa tulevilla tilikausilla kirjanpitovelvollisen hyväksi luettavia tuloveroja koskevan laskennallisen verosaamisen syntymiseen.”

Viimeistään tilinpäätöstä laadittaessa tulee saatavan todennäköisyys arvioida tarkasti ja arvostaa se todennäköiseen arvoonsa. Kirjanpitovelvollinen ei voi tukeutua aikaisempiin saatavan arvioihin päättyneellä tai edellisellä tilikaudella. Arviointi tulee perustaa kirjanpitovelvollisen tietoon asianomaisen tilinpäätöksen laatimisajankohtana. Arvioinnissa voidaan kuitenkin tukeutua periaatteeseen, jonka mukaan saaminen voidaan arvostaa sen suuruiseksi, jonka ulkopuolinen taho olisi siitä valmis maksamaan. Laissa ei ole vaatimuksia arvioinnin toteuttamiselle, mutta kirjanpitovelvollisen tulee voida todentaa arviionsa perusteet ja dokumentoida ne kirjanpitoon. (KILA 2005/1769.)

On mahdollista, että yksittäistapauksessa jokin muu tapa on kirjanpitolain mukainen, kuin kirjanpitolautakunnan esittämä menettelytapa. Tämän tavan on kuitenkin oltava hyvän kirjanpitotavan mukainen. Kirjanpitovelvollisella on velvollisuus poikkeavassa menettelytavassa näyttää tuomioistuimessa, että sen soveltama kirjanpitolautakunnan ohjeista poikkeava menettelytapa on lain mukainen. Yleisohjeiden ja lausuntojen lisäksi on mahdollista, että kirjanpitolautakunta antaa poikkeusluvan tiettyjen kirjanpidon säännösten noudattamisesta. Poikkeuslupamahdollisuus on määritelty tietyin kirjanpitolain tarkemmin määritellyin ohjein ja säädöksin. Yleinen edellytys on, että poikkeama tulee olla Euroopan yhteisöjen pakottavien säädösten mukainen. (Leppiniemi & Walden 2014, 23–24.)

4 VEROTUS

Elinkeinoverolaissa ja arvonalisäverolaissa myyntisaatavien arvonalentuminen kuuluu vähennyskelpoiseen eriin. Myyntisaatavien arvonalenemiselta ei oleteta lopullisuutta vaan ilmeisyys riittää alaskirjaukselle, kunhan se on todennettu verotuksessa asianmukaisesti eli todentamalla saatavan perintä. Kirjanpidolla ja verotuksella on kytkös menettelytapoissa, jotka määräytyvät laissa. Kirjanpidon ja verotuksen sidonnaisuus pyrkii estämään verotettavan tulon jäämisen pienemmäksi kuin tuloslaskelman voitto ennen veroja.

Verolainsäädäntö muuttuu vuosittain ja uuden verotustilanteen vaatimia ratkaisuja voi olla vaikea tehdä kirjanpidossa. Ratkaisuja voi olla vaikea laatia muun muassa kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisessa noudatettavan menettelytapojen jatkuvuuden periaatteen näkökulmasta. Verotuksen kannalta hyödyllinen menettelytapa kirjanpidossa ei aina ole mahdollinen ja siksi tavoitteeksi tulisi asettaa joustavuuden ja muunnettavuuden mahdollisimman laaja ylläpitäminen. (Leppiniemi & Walden 2014, 199.)

4.1 Elinkeinoverotuksen säädökset

Elinkeinoverotuksessa myyntisaatavien käsittely on muuttunut laissa. Myyntisaatavien ja muun rahoitusomaisuuden välille tehtiin verouudistus vuonna 1993. Silloin kumottiin 46.1 §:ssä säädetty oikeus vähentää luottotappiovaraus. Lakia muutettiin, koska myyntisaatavien arvonalentumiseen ei ollut enää mahdollista varautua yleisellä luottotappiovarauksella. Laki muutettiin myös niin, että säädettiin ero myyntisaatavien ja muun rahoitusomaisuuden välille. Perusteluna lain muutokselle on 19 §:n säädös, jossa myyntisaatavat ovat tuloutettuna ja tämän vuoksi kulukirjaukselle on asetettava erilaiset edellytykset verrattuna esimerkiksi lainasaatavien menetyksille. Säännös säätää siis myyntisaatavien vähennyskelpoisuudesta, kyseessä kun on näin ollen määriteltynä myyntituoton oikaisu. Arvonalentumisia tulisi arvioida saamiskohtaisesti ja arvonalentumisen lopullisuutta ei vaadita elinkeinoverotuksessa. (EVL 1968/360; Andersson & Penttilä 2014, 439.)

Erityispiirteinä elinkeinoverolaissa on laajempi huomiointi elinkeinotoiminnan riskien, jakotusten ja arvonneutosten laskennassa (Leppiniemi & Walden 2014, 36). Elinkeinoverolain 7 §:ssä säädetään pääsäännöksi, että ” vähennyskelpoisia ovat elinkeinotoiminnassa tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot ja menetykset”. Näitä

voidaan kutsua myös luonnollisiksi vähennyksiksi. Elinkeinoverolain 17 § säättää edelleen myyntisaatavien arvonalentumisesta johtuvista menetyksistä. (EVL 1968/360; Andersson & Penttilä 2014, 437.)

Elinkeinoverolain 22 §:n säädöksen mukaan säädetään menetyksen olevan sen verovuoden kulu, jonka aikana se on todettu, ellei muuta ole erikseen säädetty. Velallisen heikon taloudellisen aseman vuoksi voidaan myyntisaatava todeta lopulliseksi, kun siitä päätetään luopua eli maksua ei enää oleteta saapuvan. Menetyksestä muodostuu täten luopumishetken ajankohdan kulu. Menetyksen toteaminen tapahtuu, kun menetys havaitaan. Menetyksen syy vaikuttaa tapahtumahetken ja toteamishetken pituuteen ja siksi menetyksen kirjaaminen kuluksi ei aina sijoitu tapahtumahetkeen. (EVL 1968/360; Andersson & Penttilä 2014, 512–513.)

Jos vähennyskelpoinen myyntisaatavan arvonalentuminen osoittautuu myöhemmin aiheettomaksi, kirjataan se sen vuoden tuloksi, jolloin aiheettomuus on havaittu. Veronalaisina oikaisuerinä on elinkeinoverolain 5 a §:n nojalla myyntisaatavien tilanteessa ”rahoitusomaisuudesta 17 §:n 2 kohdan nojalla tehtyä vähennystä vastaava määrä siltä osin kuin omaisuuden käypä arvo verovuoden päättyessä on sen vähentämättä olevaa arvoa suurempi”. (Verohallinto 2020.)

Myyntisaatavien arvonkehitystä on vaikea arvioida verovelvollisen toimesta. Elinkeinoverolain 5 a §:n säädös on hyvin merkityksellinen tässä tilanteessa, kun verovelvollinen on itse tulouttanut oikaisuerän vähennyksen kirjanpidossa ja verotuksessa. Myyntisaatavien arvonalentuminen palautuu tuloon siltä osin kuin saatavan käypä arvo verovuoden päättyessä ylittää saatavan vähentämättä olevan arvon. Käypä arvo saatavalla määritellään saamiskohtaisesti verovuoden päättymisajankohtana. Tämä merkitsee, että saatava on arvostettava uudelleen tilinpäätöksessä siltä osin kuin saatava on vielä jäljellä ja luottotappiovähennyksiä on tehty. Jos maksun saanti on muuttunut todennäköiseksi saatavan osalta, on vähennetty luottotappio palautettava tuloon ja näin ollen lisättävä saatavan arvoon. (EVL 1968/360; Andersson & Penttilä 2014, 145–146.)

4.2 Arvonlisäverotuksen säädökset

Arvonlisävero on sekä kulutusvero että välillinen vero. Arvonlisäveroa maksetaan tavaroiden ja palvelujen kulutuksesta ja kansainvälisessä kaupassa verotulot kertyvät siihen valtioon, jossa tuotteen tai palvelun kulutus tapahtuu. Arvonlisäveron välillisuus ilmenee

siinä, että veron tilittäjinä toimivat tavarahan tai palvelun myyjä. Yritys siis sisällyttää veron tuotteensa tai palvelunsa myyntihintaan ja näin kuluttaja yritys maksaa veron myyjäyri-tykselle. Myyjäyrytyt tilittää veron valtiolle. (Ääriä ym. 2015, 31.)

Arvonlisäverolaissa käsitellään saatavan käsitettä "laskuna". Laskumerkintävaatimuk-sista säädetään arvonlisäverolain 209 §:ssä kaikkine kohtineen. Laskumerkinnät määrit-televät arvonlisäveron vähennyskelpoisuutta. Kevennettyjä laskumerkintävaatimuksia löytyy arvonlisäverolaissa, mutta niitäkään ei sovelleta esimerkiksi tavaroiden yhteisö-myyntiin. Lasku voi muodostua erillisestä asiakirjasta, jossa on arvonlisäverolain vaati-mat merkinnät ja asiakirja tulee olla tällöin sekä myyjällä että ostajalla. Laskussa tulee olla viittaus tähän asiakirjaan. Tätä ei kuitenkaan sovelleta tavarahan kaukomyyntiin, tava-ran yhteisömyyntiin eikä toisessa EU-maassa tapahtuvaan tavarahan tai palvelun myyntiin, josta ostaja on käännetyn verovelvollisuuden perusteella verovelvollinen. Näistä myyn-neistä annettavissa laskuissa on oltava kaikki vaadittavat laskumerkinnät. (AVL 1993/1501; Verohallinto 2019.)

Kirjanpidossa kirjataan kuukausitasolla tiedot arvonlisäveron laskemisesta ja maksami-sesta. Kirjaukset kirjanpidossa tehdään suoriteperusteisesti. Lähtökohtana on se, että kaikki hankinnoista maksetut arvonlisäverot voidaan vähentää myynneistä suoritetta-vista arvonlisäveroista. Arvonlisäverolaki määrittelee vähennysrajoituksen piiriin kuulu-vat menot. Arvonlisäverolaki myös kertoo, mitä tietoja laskussa on oltava. Laissa on 400 euron suuruisille laskuille määritelty kevennetty laskumerkintävaatimus. Laskumerkin-nöillä on suuri merkitys ostajan vähennysoikeuden kannalta. (Jormakka ym. 2018, 86.)

Kirjanpitoasetuksen mukaisesti ensimmäinen tuloslaskelman erä on liikevaihto, josta on vähennetty arvonlisävero sekä muut suoraan myynnin perusteella määräytyvät verot. Kirjanpidossa liikevaihdosta ei kuitenkaan suoraan vähennetä myyntirahteja, provisioita ja luottotappioita oikaisueriä. Nämä erät tulee esittää liiketoiminnan muina kuluina vii-meistään tilinpäätöksessä. Tuloslaskelman tai viimeistään tilinpäätöksen liitetiedoissa voidaan esittää täydentävänä tietona myyntien oikaisuerät. (KPA 1997/1339; Ääriä ym. 2015, 824.)

4.3 Arvonlisäveron vähennys myyntisaatavien alaskirjauksessa

Kirjanpitolausakunnan yleisohjeessa arvonlisäveron kirjaamisesta kerrotaan, että arvon-lisäverovelvollinen saa vähentää veron perusteesta arvonlisäverolain 78 §:n nojalla

muun muassa ostajalle annetut, verollista myyntiä koskevat vuosi- ja vaihtoalennukset, osto- ja myyntihyvitykset ja verollisena ilmoitettua myyntiä koskevat luottotappiot. Arvonlisäverotuksessa tulee todentaa myyntisaatavan maksun erääntyminen ja se, että sitä ei ole saatu perimisyrittäjästä huolimatta. Tällöin on perusteltua kirjata verotuksessa myyntisaatavan arvonalentuminen eli saatavasta muodostunut tappio. Luottotappiot kirjataan arvonlisäverotuksen näkökulmasta myynnin veron perusteen vähennyksinä. Tällöin ne siis tulee kirjata kirjanpidossa tuloslaskelmassa sisältyvään pääkirjatiliin liiketoiminnan muiden kulujen ryhmään. Tuloslaskelman ”liiketoiminnan muut kulut” -tilille kirjataan kuukausittain kirjattuna luottotappiosta mahdollisesti myöhemmin kertyvä suoritus. (AVL 1993/1501; KILA 2017, 13.)

Arvonlisäverolain edellyttämänä 139 §:ssä oikaisuerät ja aiemmin luottotappiona vähennetyistä saatavasta kertynyt määrä tulee kohdistaa sille kalenterikuukaudelle, jolle ne hyvän kirjanpitotavan mukaan tulee kirjata. Kirjaus vähennetyistä saatavasta kertynyt määrä voidaan tehdä tilikauden aikana tai viimeistään tilinpäätöksessä. Kirjaukselle tulee esittää perustelut. Varmoina perusteluina kirjaukselle ovat esimerkiksi velallisen konkurssi, hakeutuminen saneerausmenettelyyn, tulokseton perintä ja siihen liittyvä tieto velallisen maksukyvyttömyydestä tai velallisen osoitteen muuttuminen tuntemattomaksi. Luottotappion määrää arvioitaessa tulee tarkastella, mikäli saamisesta on saatu vakuus tai kirjanpitovelvollisella on saamisen kanssa kuittauskelpoinen velka. (AVL 1993/1501; Kukkonen & Walden 2010, 164.)

Alas kirjattu myyntisaatava kirjataan verotuksessa vasta perimisyrittäjien jälkeen. Alas kirjattu myyntisaatava realisoituu luottotappioksi verotuksessa, kun sitä ei olla perimisyrittäjien jälkeen siltikään saatu. Veron vähentäminen luottotappiosta on mahdollinen, jos alkuperäinen myyntisaatava on ollut verollinen. Luottotappiokirjaus vähentää maksettavaa arvonlisäveron määrää. Veron vähennys on sidottu kirjanpitolakiin ja vähennyksen edellytyksenä on hyvän kirjanpitotavan mukainen vastaava kirjaus. Jos kirjanpidossa on merkitty luottotappiona kirjattu erä verovähennyskelpoiseksi, tulee yrityksen lisätä uudestaan veron perusteeseen siitä myöhemmin kertynyt erä. Myyjän vapaaehtoinen velan anteeksianto on oikeuskäytännössä katsottu olevan vähennyskelpoisten ostojen oikaisuerä. Oikaisuerä pienentää tehtyä vähennystä. Näin ollen myynnin veron perustetta voidaan pienentää tilitettävän veron määrää vastaavalla erällä. (Sirpomaa & Tannila 2014, 135.)

Arvonlisäverolain 162 §:ssä määritellään yhteenvetoilmoituksen sisällöstä verovelvolliselle. Arvonlisäverolain 162 § määrittelee näin: ”Ostajalle annettu

yhteenvetoilmoituksessa ilmoitettua myyntiä koskeva vuosi- ja vaihtoalennus, osto- ja myyntihyvitys, ylijäämämpalautus, muu sellainen oikaisuerä tai muu myyntiä koskeva muutos ilmoitetaan yhteenvetoilmoituksessa siltä kalenterikuukaudelta, jolle se on hyvän kirjanpitotavan mukaan kirjanpidossa kirjattava.” Yhteenvetoilmoitus tulee laatia Verohallinnolle. Verohallinto antaa tarkat ohjeet ja tiedot yhteenvetoon kirjattavista eristä. (AVL 1993/1501.)

4.4 Kirjanpidon ja verotuksen yhteys

Kun on perusteltua, ettei myyntisaatavan maksua saada, voidaan saatava vähentää verotuksessa. Vähennyskelpoisuuteen vaaditaan näyttöä, esimerkiksi näyttöä perimisyri-tyksestä. Jos arvonalentumisen ilmeisyyttä ei voida todentaa, sitä ei voida vähentää elinkeinoverotuksessa. Myyntisaatava tulee hyväksyä samoin edellytyksin kuin hyvän kirjanpitotavan mukaan kirjataan myyntisaatavan arvonalentuminen kirjanpidossa kuluksi. (Andersson & Penttilä 2014, 440.)

4.4.1 Kirjanpitosidonnaisuus

Kirjanpito ja verotus ovat kaksi erillistä järjestelmää, joissa on omat lakinsa. Vaikka näillä on omat lakinsa, kirjanpito kirjanpitovelvolliselle ja verotus veronsaajalle sisältävät yhteisiä toimintaedellytyksiä. Menot voidaan vähentää verotuksessa, jos ne ovat myös vähennetty kirjanpidossa. Kirjanpitoon ja verotukseen jo tehtyjen muutosten jälkeen realisoitumattomien arvonmuutosten verokohtelu on myös suoraan sidoksissa kirjanpitoon. Kirjanpito ja verotus pohjautuvat meno-tulo-teoriaan. Kirjanpitolain keskeinen tehtävä on oikean ja riittävän kuvan antaminen yrityksen taloudellisesta asemasta ja tuloksen muodostumisesta, elinkeinoverolaki nojautuu yhä pitkälti verotettavan tulon laskennan määrittämiseen. Verotukselle ja kirjanpidolle on myös huomattavissa eroja, esimerkiksi kirjanpitolaki ja elinkeinoverolaki muodostavat omat tuloslaskentanormistonsa. (Kukkonen & Walden 2010, 52–53.)

Olennainen osa kirjanpidon ja verotuksen yhteydelle löytyy elinkeinoverolain 54 §:ssä. Säädöksen mukaan verovelvollisella on oikeus sen mukaan kuin laissa on säädetty jakaa saamansa tuloerä useammalle verovuodelle sekä vähentää vaihto- ja sijoitusomaisuuden hankintameno ja varaukset kuluina vain, mikäli vastaavat kirjaukset on tehty kirjanpidossa. (Ahosola & Ahosola 2020, 15.) Elinkeinoverolain 54 § sitoo kirjanpidon ja

verotuksen jaksotusratkaisuja. Tulo voidaan jakaa verotuksessa usealle verovuodelle, kun jaksotus on tehty samalla tavalla kirjanpidossa. Vaihto- ja sijoitusomaisuuden hankintameno ja verolainsäädännön varaus voidaan vähentää verotuksessa. Edellytyksenä on, että vähennys on tehty myös kirjanpidossa. Kehittämismenoja sekä poistona verotuksessa ei hyväksytä suurempaa määrää kuin mitä kirjanpidossa on vähennetty. Myöskään kurssitappioita tai muuta sellaista menoa ei saa vähentää verotuksessa suurempaa määrää kuin mitä kirjanpidossa on vähennetty. (EVL 1968/360; Leppiniemi & Walden 2014, 86–87.)

4.4.2 Verotuksen ja kirjanpidon antamat tiedot

Kirjanpidon informaatio tulee järjestää niin, että verotuksessa tarvittavat tiedot ovat helposti saatavilla. Käytännön tasolla seurantaa ja tarkastelua tehdään kirjanpidossa eri kustannus- ja tilipaikoilla. Kirjanpitolaki on yleislaki, joka säätää säännöksiä liiketapahtumien kirjaamisesta ja kirjanpitoaineistoista, tilinpäätökseen sisältyvistä asiakirjoista eli tuloslaskelmasta, taseesta ja liitetiedoista sekä tilinpäätökseen liitettävästä toimintakerptomuksesta samoin kuin konsernitilinpäätöksestä. Tase- ja tuloslaskelman kaaviot säädetään kirjanpitoasetuksessa. Verolainsäädännön tavoitteena on verotettavan tulon selvittäminen mutkitta ja kaikki kirjanpidon aineistot auttavat tässä tehtävässä. (Ahosola & Ahosola 2020, 15.)

Veroilmoituksen toteutuva tulos ja nettovarallisuuden laskenta pohjautuu pääosin kirjanpidon tietoihin. Kirjanpidon tulos ja varallisuus eivät suoraan sellaisenaan edusta veronalaista tuloa ja verolainsäädännön mukaista nettovarallisuutta. Veroilmoituksessa muutetaan kyseiset erät verotettavaksi voitoksi ja verotuksen nettovarallisuudeksi. Hyvän kirjanpitotavan mukainen tilinpäätös ja siitä muodostuvat tulos ja varallisuus heijastuvat verotettavaan voittoon ja nettovarallisuuteen. (Leppiniemi & Walden 2014, 42; 77.)

Verovelvollisen on annettava verotusmenettelyssä riittävät ja totuudenmukaiset tiedot. Kirjanpitovelvollisen tulee noudattaa hyvän kirjanpitotavan mukaisia säädöksiä ja ohjeita. Kun näin menetellään, yritys saa ns. luottamuksensuojaa. Luottamusperiaatteen mukaan epäselvä tai tulkinnanvarainen tapaus ratkaistaan verovelvollisen eduksi, jos hän on toiminut vilpittömässä mielessä viranomaisten käytäntöjen ja ohjeiden mukaan. Siltä osin kuin verovelvollinen antaa puutteellista tietoa, luottamuksensuojaa ei synny, mutta virheiden korjaukseen annetaan mahdollisuus lain perusteella. (Leppiniemi & Walden 2014, 93–95.)

4.4.3 Kirjanpidon luotettavuus

Kirjanpidon luotettavuuden tärkeä päämäärä on, että verotettava tulo ja verotukseen vaikuttava nettovarallisuus voidaan hakea kirjanpidon antamista tiedoista. Vähäiset virheet voidaan korjata ns. laskelmaverotuksena. Oleellinen kirjanpidon epäluottamus johtaa sen sijaan arvioverotukseen. Arvioverotustilanteissa epäillään useasti, että verovelvollinen salaa tulojaan. Epäluotettavuutta epäillään juoksevan kirjanpidon ja tilinpäätöksen virheiden ja puutteiden vuoksi. Kirjanpitovelvollisen piittaamattomuus johtaa yleensä myös toimenpiteisiin. (Leppiniemi & Walden 2014, 80).

Karkeaa epäluotettavuutta osoittaa kirjanpitoaineistojen puuttuminen yrityksessä. Puutteet johtavat usein arvioverotuksen toimittamiseen ja mahdollisesti jopa rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin. Yksittäinen epäluotettavuusepäily ei perustu vain yhteen tapaukseen, vaan johtopäätös tehdään kokonaisvaltaisesti kokonaisuuden perusteella. Verotuksen tulee aina perustua kirjanpitoon, joka on luotettavasti laadittu ja todettu. Epäluotettavaksi todettu kirjanpito vie verovelvolliselta oikeusturvaa luovan perustansa. Arvioverotus osoittautuu useasti verovelvolliselle epäedulliseksi verotettavan tulon näkökulmasta. (Leppiniemi & Walden 2014, 81.)

4.4.4 Yhteys tilinpäätöksessä

Kirjanpidon vaatiman tilinpäätöksen kytkeytyminen verotukseen näkyy siitä, kun kirjanpidon ja tilinpäätöksen sisältämä informaatio on erittäin tärkeää veroilmoituksessa ja verotuksen toimittamisessa ja tarkastelussa. Yhteneväisyys näkyy erityisesti veroilmoituksessa toteutettavassa verotettavan tulon ja nettovarallisuuden laskemisessa. Kirjanpidon ja verotuksen yhteys näkyy myös siinä, että kirjanpitolainsäädännön säädösten valmisteluissa on ollut mukana Verohallinnon edustajia. Vaikka verotus perustuu paljolti kirjanpidon tehdyille ratkaisulle, tulee muistaa poikkeukset tilinpäätöksen ja verotuksen tuloksen ja varallisuuden laskentaan liittyvissä säädöksissä. (Leppiniemi & Walden 2014, 18.) Verotuksen näkökulmasta kirjanpidon säännökset ja ohjeet ovat hankalia johtuen osin realisoitumattomien arvonmuutosten huomioon ottamisen vaikeudesta (Andersson & Penttilä 2014, 12).

Verojen määräytyminen kytkeytyy vahvasti kirjanpitoon. Verovelvollisen tulee tehdä kirjanpitonsa niin, että siitä saadaan veron määräämistä varten tarvittavat tiedot.

Kirjanpitolain määräykset on otettava huomioon. Liiketapahtumien kirjaukset perustuvat kirjanpidon tiliotteisiin ja niiden on otettava huomioon veron määrä ja veron osoittaminen. Arvonlisäverolaissa säädetään tositteista myös erikseen. Arvonlisäveron laskentaan tulee saada kaikki tieto helposti kirjanpidosta. Kirjanpitolautakunta on antanut yleishjeet kirjanpidon menetelmistä ja arvonlisäveron kirjaamisesta. (Nyrhinen ym. 2019, 840.)

Ongelmana kirjanpidon ja verotuksen yhteydessä voidaan todeta kirjanpitolain ja verolakien samoilta näyttävät periaatteet. Ne voidaan tulkita hyvin eri tavalla riippuen tulkittavasta tilanteesta. Kirjanpidon kannalta ristiriitatilanteissa verolainsäädäntö väistyy, jos se on ristiriidassa kirjanpitolain kanssa. On hyvä huomata, että yhteisöläinsäädännöt vaikuttavat myös kirjanpitoon. Näissä tilanteissa taas, jos yhteisölaissa on kirjanpitolainsäädännöstä poikkeavia säännöksiä, noudatetaan yhteisölain säännöksiä ja kirjanpitolaki väistyy. Yhteisöläinsäädännössä on määräyksiä kirjanpitoon ja tilinpäätökseen. Tästä voidaan todeta, ettei tilinpäätöstä laatiessa, tulkinta mutkikkaissa tilanteissa, ole yksiselitteistä. Olennaista on tunnistaa tilanteet, joissa voi ilmetä mahdollisia ristiriitoja ja ongelmia. (Ahosola & Ahosola 2020, 16.)

Kirjanpitolain yleiseksi tilinpäätösperiaatteeksi säädetty varovaisuuden periaate ei sisälly suoraan verolainsäädäntöön. Verotukseen vaikuttava äärimmäinen varovaisuuden noudattaminen saattaisi estää verotettavan tulon muodostumista. Joissain verosäädöksissä on kuitenkin viitteitä varovaisuuden periaatteen heijastumisesta verotukseen. Erilainen suhtautuminen varovaisuuden periaatteeseen korostuu pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankintamenojen jaksottamista koskevissa säädöksissä. (Leppiniemi & Walden 2014, 223.)

5 TILINTARKASTUS

Myyntisaatavat ovat merkittävä erä tilintarkastuksessa. Myyntisaatavien erän tarkastelua tehdään tilikauden aikana ja aina viimeistään tilinpäätöksessä. Myyntisaatavien tarkastelu tehdään sekä taseen että tuloslaskelman näkökulmasta, sillä niin myös selvitetään kokonaisvaltaisesti yrityksen taloudellinen tilanne. Tarkastelun näkökulmat vaihtelevat yrityksen koon ja toiminnan luonteen mukaan. Olennaisinta tilintarkastuksessa on huolehtia, että myyntisaatavat on laskutettu oikein määrin ja ehdoin sekä varmistua, että myyntisaatavien maksu on saatu suorituksena. Olennaiset asiat myyntisaatavien käsittelyssä tulee olla huomioituna liitetiedoissa, josta tilintarkastaja löytää mutkitta selvitystä vaativat tiedot.

5.1 Tilintarkastuksen sisältöä

Yhteisöt ja säätiöt ovat tilintarkastusvelvollisia. Yhteisöjä ovat osakeyhtiöt, osuuskunnat, avoimet yhtiöt, kommandiittiyhtiöt, asunto-osakeyhtiöt ja yhdistykset. Yksityisiä elinkeinoharjoittajia tilintarkastusvelvollisuus ei koske. Tilintarkastuslain mukaan yhteisön tilintarkastajaksi tulee valita HTM- tai KHT-tilintarkastaja. Jos kyseessä on pieni yhteisö, niin tästä säädöksestä voidaan poiketa. Tällöin tulee tilintarkastajaksi valita toiminnan tarkastaja. Tilintarkastuslaissa on määritelty yhdistyksen koosta ja laajuudesta. (Kerbs 2016, 117.)

Taloudellisen informaation laadun arviointi ja luotettavuuden varmistaminen on välttämätöntä tilintarkastajalle. Tilinpäätösinformaation oikeellisuuden arviointi korostuu tilintarkastuksessa, sillä informaatiota annetaan myös ulkopuolisille henkilöille. Kirjanpidossa muodostuu säännösten ja laskentamenetelmien vuoksi suhteellisen vaikeasti hallittava kokonaisuus. Tilintarkastuksessa perehdytään yrityksen tilinpäätökseen ja sen tuomaan informaatioon. Tilintarkastaja ottaa kantaa ja laatii lausunnon siitä, antaako tilinpäätös Suomessa voimassa olevien tilinpäätöstä koskevien säännösten ja määräysten mukaisen oikean ja riittävän kuvan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Mikäli kaikki on kunnossa, tilintarkastuksen lopputuloksena syntyy tilintarkastuskertomus. (Ikäheimo ym. 2014, 39.)

Jos tilintarkastaja poikkeaa vakiomuotoisen tilintarkastuskertomuksen laatimisperiaatteista, muodostuu tilintarkastuskertomuksesta mukautettu kertomus. Mukautettu

tilintarkastuskertomus voi sisältää esimerkiksi lisätiedon, jolloin sen antaminen ei lähtökohtaisesti vaikuta tilintarkastajan antamiin lausuntoihin oikeista ja riittävästä tiedoista ja tilinpäätöksen ristiriidattomuudesta. Mukautettu tilintarkastuskertomus voi olla myös ehdollinen, kielteinen tai se voidaan jättää kokonaan antamatta. (Ikäheimo ym. 2014, 40.)

5.1.1 Tilintarkastajan tehtävät

Tärkein tehtävä tilintarkastuksessa on varmistua taloudellisten tietojen luotettavuudesta. Luotettavuus varmistetaan lakiin tai sopimukseen perustuen. Lähtökohtaisesti tilintarkastaja ei luo yrityksestä uutta tietoa vaan varmistaa yrityksen sen hetkisen tiedon oikeellisuuden. Myyntisaatavat ovat oikeellisuuden ja luotettavuuden vuoksi melko kriittinen tarkastettava alue. Omistajien saaman tiedon varmistaminen on tilintarkastuksen alkulähde. Tilintarkastuksen tehtävät ovat lisääntyneet, sillä monet sidosryhmät yrityksen liiketoiminnassa ovat tulleet riippuvaisiksi yrityksen taloudellisten tietojen luotettavuudesta. Luottamusta ja turvallisuutta pyritään varmistamaan säädöksillä ja lain vaatimuksilla. (Horsmanheimo & Steiner 2017, 23.)

Tilintarkastuslaissa on tilintarkastusasiakkaan tarvitsemat säädökset sijoiteltuna lain alkupäähän ja viranomaisten tarvitsemat säädökset loppupäässä. Tilintarkastuslaissa on yhteisöoikeudellisia ja hallinto-oikeudellisia säädöksiä. Hallinto-oikeudellisiin säädöksiin kuuluu tilintarkastajan hyväksymistä ja valvontaa koskevat säädökset sekä tilintarkastusvalvontaa ja -lautakuntaa koskevat säädökset. Tilintarkastuslaissa on määritelty tarkasti, kuka voi harjoittaa tilintarkastajan ammattia. Tilintarkastuslaissa on myös rangaistussäännöksiä, minkä vuoksi laki sisältää rikosoikeudellista sisältöä ja vahingonkorvaussäännöksiä. (Horsmanheimo & Steiner 2017, 121.)

Jos muissa lainsäädöksissä on säädetty toisin, tilintarkastuslaki väistyy. Tämä voidaan selittää tilintarkastuslain yleislain luonteesta. Tilintarkastuslakia muutetaan yleensä lakipaketein eli tilintarkastuslain lisäksi päivitetään muita lakeja samanaikaisesti. Muut lait siis täydentävät tilintarkastuslakia. (Horsmanheimo & Steiner 2017, 122.)

Tilintarkastuksen tavoite on antaa lausunto, onko tilinpäätös noudatetun tilinpäätössäännösten mukaisesti laadittu. Tarkastuskohteena on toiminnan tuloksen ja taloudellisen aseman oikean ja riittävän kuvan toteutuminen. Tilintarkastuksen tulee varmistua, täyttääkö tilinpäätös lakisääteiset vaatimukset ja onko toimintakertomus laadittu sitä soveltavien säännösten mukaan sekä varmistua, että tilinpäätös ja toimintakertomus ovat

yhdenmukaiset. Hallintoa tarkastellessa tulee vielä selvittää tarkastuskohteen vastuuvollisen toiminnan lainmukaisuutta. (Horsmanheimo ym. 2017, 82.)

5.1.2 Hyvä tilintarkastustapa

Hyvää tilintarkastustapaa on vaikea määritellä suoraan. Hyvä tilintarkastustapa tulee nähdä kaikkien yllä mainittujen tilintarkastustehtävien ja lain määräysten kautta. Hyvä tilintarkastustapa ja tilintarkastuslaki ohjaavat tilintarkastajan työtä ja toimintaa. Hyvä tilintarkastustapa muodostuu lain sekä tilintarkastusalan standardien ja suositusten kautta.

Tilintarkastuslaissa määritellään tilintarkastajan velvoitteita. Tilintarkastuslain neljännessä luvussa 1 §:ssä säädetään tilintarkastajan ammattieettisistä periaatteista, joita tulee noudattaa tilintarkastajan tehtävissä. Tilintarkastajan tulee tehdä laissa määrätyt tehtävänsä ammattitaitoisesti, rehellisesti, objektiivisesti ja ammatillinen kriittisyys säilyttäen sekä huolellisesti yleinen etu huomioon ottaen. Lisäksi 3 §:ssä säädetään vielä hyvän tilintarkastuksen velvoittavuudesta. Sen mukaan tilintarkastuksessa tulee noudattaa erityisohjeita, kunhan ne eivät ole ristiriidassa lain, yhtiöjärjestyksen, sääntöjen, yhtiösopimuksen, kansainvälisten tilintarkastusstandardien, hyvän tilintarkastustavan tai ammattieettisten periaatteiden kanssa. (TilintarkL 2015/1411.)

Ammatillinen kriittisyys eli skeptisyys määrittelee asennoitumisen tilintarkastuksen tehtävään. Asennoitumiseen kuuluu kyseenalaistaminen, aineistojen kriittinen arviointi ja tarkkaavaisuus asioille, jotka saattavat kertoa virheestä tai väärinkäytöksestä kuten epärehellisyydestä johtuvaan virheellisyYTEEN. Myyntisaatavien tarkastelu saattaa sisältää paljon epävarmaa informaatiota, joten tilinpäätöksen aineiston kriittinen arviointi on pakollista. Skeptinen ote tulee säilyttää, vaikka aikaisempi kokemus tilintarkastuksen kohteesta olisi ollut tietynlainen. Skeptisyys korostuu tarkasteltaessa johdon arvioita käytävistä arvoista, arvonalennuksista, varauksista ja vastaisista rahavirroista, joilla on vaikutusta yhteisön toiminnan jatkuvuudelle. (HE 70/2016, 32.)

Tilintarkastajaa voidaan pitää yrityksen neuvonantajana. Tilintarkastajan neuvonnan laajuudessa tulee ottaa huomioon tilintarkastuslaissa säädetty vaatimus tilintarkastajan riippumattomuudesta. Tilintarkastaja ei voi laatia tilinpäätöstä ja tehdä siitä lisäksi tilintarkastusta. Tilintarkastajan lain- ja asianmukaisuuden tapahtumisesta vastaa

tilintarkastaja itse ja tilintarkastusyhteisö, jonka nimissä tilintarkastaja tarkastusta suorittaa. (Leppiniemi & Walden 2014, 24.)

5.2 Myyntisaatavat tilintarkastuseränä

Kirjanpidon tarkastukseen kuuluu myyntireskontran kirjaukset ja niiden täsmäytys pääkirjatilin saldoon. Täsmäytys tulee tehdä riittävän usein, johtuen myyntisaatavien kiertojajasta ja erääntymisestä. Myyntisaatavien tarkastelun lähtökohtana on tarkastella, ovatko myyntisaatavien suoritukset kotiutuneet sekä onko ne laskutettu sovittuun hintaan ja sopimuksen mukaisin ehdoin. Tilintarkastuksessa kiinnitetään huomiota myös hyvityslaskuihin ja niiden perusteisiin sekä hyväksymismenetelmiin. (Tomperi 2018, 61.)

Myyntisaatavia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota ikärakenteeseen, erääntyneiden saamisten määrään sekä perintätapoihin. Myyntisaatavista saadun suoritteen epävarmuus on tarkastelun pääkohtana. Luottotappiokirjaukset tulee tehdä viimeistään tilinpäätöksessä. Joissain tilanteissa tilinpäätätjä haluaa poistaa saatavan kirjanpidosta. Saatavien poistaminen vaatii erityistä tarkastelua ja hyväksymistä, joten sitä ei saa tehdä kirjanpitäjä tai pankkitilien hoitaja itse. On hyvä huomata, että saatavan poistaminen kirjanpidosta ei merkitse saamisoikeuden lakkaamista. (Tomperi 2018, 62.)

Tilikauden aikaista tarkastelua tulee tehdä toimintokohtaisesti. Tavoitteena on varmistua sisäisen valvonnan tarkoituksenmukaisuudesta ja toimivuudesta. Kun pyritään paljastamaan mahdollisia virheitä ja ongelmakohtia, menetellään tilintarkastuksessa sisäisellä kontrollilla. Automaattisten virheiden ja väärinkäytösten ehkäisemiseen, taloudellisuuden edistämiseen ja yrityksen toiminnan seurannan varmistamiseen pyritään sisäisten kontrollien avulla. Tarkkailun muodot vaihtelevat yrityksen koon ja toiminnan luonteen mukaan ja yritysjohton tarkkailumenetelmät vaikuttavat asiaan. Myyntisaatavia tarkasteltaessa tulee varmistua myyntitulojen oikeellisuudesta ja sisäisen kontrollin toimivuudesta. Olennaista on huolehtia, että jokaisesta suoritteesta saadaan maksu. (Tomperi 2018, 57–58.)

Tilintarkastusta suorittaessa tilintarkastajan on noudatettava hyvää tilintarkastustapaa. Tämän edellytyksenä tulee taata riittävä resurssien varaaminen tilintarkastukseen. Tilikauden aikana ja tilinpäätöksen jälkeen tehtävien tarkastustehtävien määrä riippuu tarkastettavan yhteisön koosta ja sen toiminnan luonteesta. Aivan pienissä yrityksissä sekä asunto-osakeyhtiöissä ja yhdistyksissä tilintarkastus tehdään vasta tilinpäätöksen

jälkeen. Suurehkoissa yrityksissä tehdään tarkastustyötä tilikauden aikana ja tarkastuksen kohteena tilikauden päättymisen jälkeen on vain tilinpäätös. Hyvä tilintarkastustapa ei edellytä kaikkien tosittemateriaalien ja kirjausten tarkastamista. (Tomperi 2018, 55.)

Myyntisaatavien tarkastelu voi olla mutkikasta. Myyntisaatavan käsitettä ei ole säädetty verolainsäädännössä, mutta verotuskäytännöissä myyntisaatavaa käsitellään melko samalla tavalla kuin kirjanpidossa. Kirjanpidon vaatimus on todennäköisten luottotappioiden vähentämisessä se, että kirjanpidossa on tehtävä vähennys ennen sen lopullisuutta ja vähennyskelpoisuutta verotuksessa. Kirjanpidon varovaisuuden periaatteen mukaan yli vuoden ikäisiä erääntyneitä myyntisaatavia tulee käsitellä ikänsä perusteella luottotappiona. Verotuksessa ikä ei kuitenkaan riitä syyksi luottotappion kirjaukselle. Saatavan alaskirjaus voidaan myös nähdä menetyksen vähentämisen edellytyksenä kirjanpidossa, sillä saatavan säilyttäminen voidaan verotuksen näkökulmasta nähdä epävarmana menetyksen lopullisuutta harkittaessa. (Kukkonen & Walden 2010, 162–164.)

Tilinpäätös toimii yksittäistä yritystä koskevana laajana tietopankkina. Lainsäädäntö määrittelee tarkat ja yksityiskohtaiset informaation esittämismuodot tilinpäätökselle. Tuloslaskelman ja taseen laatimista koskevat kaavat tulevat kirjanpitoasetuksesta sekä kirjanpitolautakunnan yleisohjeista. Tilinpäätöksen informaatio on yleensä tilintarkastettu ja väärrien tietojen antaminen voi johtaa kirjanpitorikoksiin. Kurinalaisuus ja määrämuotoisuus mahdollistavat systemaattisten ja automatisoitujen menettelytapojen soveltamisen. (Leppiniemi & Walden 2014, 45.)

6 POHDINTA

Tämä opinnäytetyö perustuu toimeksiantoon Kauppatorin Tilikeskus Oy:ltä. Aiheena ovat säädökset myyntisaatavien alaskirjauksesta kirjanpidossa ja verotuksessa. Opinnäytetyössä käsitellään kirjanpidon ja verotuksen säädöksiä ja tilintarkastuksen edellytyksiä myyntisaatavien alaskirjauksesta. Tämä opinnäytetyö on tehty toimeksiantajan uutta taloushallinnon tuotetta varten.

Myyntisaatavien alaskirjauksessa suurimpina perusteluina ja näkemyksinä korostuvat kirjanpitolainsäädännön olennaisuuden ja varovaisuuden noudattaminen sekä oikean ja riittävän kuvan antaminen. Milloin myyntisaatavien alaskirjaus on mahdollista tai milloin se on välttämätöntä, ottaen huomioon edellä mainitut perustelut? Lisäksi tulee arvioida myyntisaatavan epävarmuutta ja sitä, onko myyntisaatava perittävässä.

6.1 Lopputulokset

Myyntisaatavien alaskirjauksen rajanvetoja voidaan todeta olevan kaksi. Ensimmäisenä tulee kysyä, onko myyntisaatava perittävässä. Tällöin se voidaan kirjata kirjanpidossa suoriteperusteisesti taseeseen saatavaksi. Jos saatavan suoritus osoittautuu epätodennäköiseksi, tulee se kirjata tuloslaskelmaan vähentämään tulosta. Toisena rajanvetona voidaan pitää epävarmuuden arviointia, johon voidaan käyttää kirjanpitolautakunnan lausunnossa (1827/2008) käyttämää Oma pääoma -työryhmän taulukkoa. Tällöin arvioidaan menetyksen realisoitumisen epävarmuutta ja todennäköisyyttä.

Myyntisaatavien alaskirjauksessa tulee huomioida aina kirjanpitolain hyvän kirjanpitotavan noudattaminen. Tähän sisältyy oikean ja riittävän kuvan antaminen, olennaisuus sekä kirjanpitolain yleisperiaatteet. Myyntisaatavien alaskirjauksessa korostuu suurimpina ja merkityksellisimpinä säädöksinä kirjanpidossa olennaisuuden ja varovaisuuden noudattaminen sekä oikean ja riittävän kuvan antaminen kirjanpidossa ja verotuksessa. Verottaja tukee näitä samoja menettelytapoja. Lausunnon antaa kuitenkin tilintarkastaja tilinpäätöksessä. Tilintarkastaja ottaa kantaa ja laatii lausunnon siitä, antaako tilinpäätöksen tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöstä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikean ja riittävän kuvan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

6.2 Johtopäätökset

Olenaisuutta tulee arvioida kokonaisvaltaisesti, ja koska myyntisaatavien erä voi vaikuttaa yrityksen liiketoiminnan tunnuslukujen arvioimisessa, ja täten myös taloudellisen tilanteen tarkastelussa, tulee olenaisuus huomioida ensin. Tilinpäätöksen informaatio on olennainen, jos sen poisjättäminen tai väärin ilmoittaminen voi johtaa päätöksien tekkoon, tiedon käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella. Olenaisuus täydentää oikean ja riittävän kuvan antamista yrityksen taloudellisesta tilanteesta.

Kirjanpitolaissa korostuu myös varovaisuuden noudattaminen arvonalentumisissa. Varovaisuuden periaate edellyttää, että arvonalentumiset on tilinpäätöksessä esitettyinä asianmukaisesti. Arvonalentumista ei saa jättää tekemättä, vaikka pelkäisi yritystoiminnan tappiollisuutta. Varovaisuus edellyttää myös, että myyntisaatavan arvostus on tehtävä riittävän suureksi, mutta liioitteleminen on kirjanpitolain vastaista.

Kirjanpidon ja verotuksen erona myyntisaatavien alaskirjauksessa voidaan todeta, että kirjanpidossa saatavan ikä vaikuttaa jo alaskirjaukseen. Jo pari kuukautta vanha myyntisaatava alaskirjataan kirjanpidossa ja myyntisaatavan arvo saadaan vähennettyä taseessa. Verotuksessa vaaditaan dokumentteja ja tositteita siitä, että myyntisaatavaa on yritetty periä. Kun voidaan todentaa, että saatavan perimisyryyksistä huolimatta myyntisaatavan maksun saamisessa on epäonnistuttu, verotuksessa hyväksytään myyntisaatavan alaskirjaus. Myyntisaatava todetaan näin ollen menetetyksi.

Saatavan arvonalentuminen tehdään kirjanpidossa, kun todennäköisyys luottotappioksi muodostumiselle arvioidaan yli 50 % suuruiseksi. Kirjanpidon liitetietona tulee esittää kaikki saatavat, jotka arvioidaan vähintään viisi prosenttiseksi. Tätä vähäisemmät riskit katsotaan olevan liiketoiminnan tavallista riskiä ja tästä ei tule antaa selvitystä liitetiedoissa. Myyntisaatavat tulee erotella muista kirjanpidon saavista, koska myyntisaatavien menetysten vähennyskelpoisuuden edellytykset ovat selvästi niukemmat kuin muiden erien menetykset.

Myyntisaatavia on erilaisia määrältään ja laadultaan. Myyntisaatavien erää tulee siis tarkastella syvemmin ja kokonaisvaltaisemmin kirjanpidossa. Pääkohtana on myyntisaatavan käsittelyn ja lähestymistavan lain- ja asianmukaisuus. Kaikki annettava tieto tulee olla totuudenmukaista ja helposti todennettavissa eteenpäin, sillä kirjanpidon tuottamat raportit ovat hyvin tärkeitä yritykselle ja yrityksen ulkopuolelle. Kirjanpidon tapahtumat ja

kirjaukset antavat verotukselle tarvittavat tiedot ja siksi on myös loogista, että laissa määritellään hyvin tarkasti liiketapahtumien kirjaamisesta.

Lainsäädännöllinen kytkentä verotukselle ja kirjanpidolle löytyy elinkeinoverolain 54 §:stä, jonka mukaan verovelvollisella on oikeus jaksottaa saamansa tulot useammalle vuodelle tai vähentää jaksottamansa hankintamenot kuluina vain, jos vastaavat kirjaukset on tehty kirjanpidossa verovuonna tai aiempina vuosina (EVL 1968/360). Voidaan todeta, että kirjanpidossa tehdyt ratkaisut ovat päteviä myös verotuksessa. Verotusmenettelyssä ja kirjanpidon menettelyissä tulee olla samat ja totuudenmukaiset informaatit.

Kirjanpitolainsäädännön oikean ja riittävän kuvan antaminen voi osoittautua hankalaksi myyntisaatavien alaskirjauksessa. Kirjanpitolain edellyttämänä se on kuitenkin välttämätöntä ja siksi myyntisaatavat on hyvin kriittinen erä tilinpäätäjälle ja tilintarkastajalle. Kirjanpidossa myyntisaatavan alaskirjaus tehdään melko nopeasti, verotuksessa vaaditaan taas perintäyrityksen todentamista. Toisaalta kirjanpitovelvollinen arastelee myyntisaatavan alaskirjausta, sillä se heikentää tulosta. Verotuksessa ja kirjanpidossa varmoina ja aina toimenpiteisiin johtavina perusteluina myyntisaatavien alaskirjauksille ovat vasta puolen konkurssi tai esimerkiksi pitkään jatkunut perintä.

Niin kuin toimeksiantajakin mainitsee lausunnossaan, kirjanpitäjien ja tilintarkastajien näkemykset ja perustelut saatavien alaskirjaustilanteissa voivat vaihdella välillä paljonkin. Tämän vuoksi säädökset kirjanpidossa ja verotuksessa eivät siis välttämättä anna selvää ja yksiselitteistä käytännön lähestymistapaa kirjanpidossa, verotuksessa ja tilintarkastuksessa. Myyntisaatavien alaskirjaus on kuitenkin aihevalintana hyvin merkityksellinen tilitoimistoille, aiheen avulla päästään kuitenkin pohtimaan kirjanpidon ja elinkeinoverolain suhdetta sekä hyvää kirjanpito- ja tilintarkastustapaa.

6.3 Kehitysehdotukset

Yritykset myyvät laskulle tuotteita ja palveluita paljon. Kehitysehdotuksena voidaan todeta, että tehokasta yritykselle olisi palkata oma asiantuntija myyntisaataville ja uuden tuotteen hallintaan. Myyntisaatavien kertymisestä, kotiutumisesta ja juridisesta vanhentumisesta huolehditaan varmasti uuden tuotteen avulla. Se edesauttaa tehokkaampaa yrityksen liiketoiminnan kannattavuuden ja maksuvalmiuden turvaamista.

Myyntisaatavien käsittely ja valvonta voi olla toisinaan hidasta ja työlästä, joten uusi toimeksiantajan tuote voisi auttaa myös tästä näkökulmasta. Myyntisaatavien alaskirjauksella on olennaista vaikutusta yrityksen veroasioissa, ja sitä ei välttämättä tule ajatella alaskirjaustilanteissa. Tätä näkökulmaa voisi hyödyntää tuotteen markkinoimisessa.

Myyntisaatavien tarkastelu ja hallinta tulee olemaan vastaisuudessa vielä tärkeämpi kirjanpidon ja verotuksen osa, joten siihen tulee kiinnittää huomiota entistä enemmän. Yrityksillä on paljon erilaista hallinnoitavaa ja kirjanpidon eriä on monia. Myyntisaatavien tarkastelu kuukausitasolla voi osoittautua hankalaksi. Uusi tuote tulee olemaan hyödyllinen ja ajankohtainen apuväline tästä näkökulmasta tilitoimistoille ja yrityksille.

LÄHTEET

Ahosola, J. & Ahosola J. 2020. Kirjanpidon ja verotuksen erityiskysymyksiä käytännönläheisesti. Helsinki: Kauppakamari.

Andersson, E. & Penttilä, S. 2014. Elinkeinoverolain kommentaari. Helsinki: Talentum.

Arvonlisäverolaki (AVL) 30.12.1993/1501. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931501>

Elinkeinoverolaki (EVL) 24.6.1968/360. Saatavilla <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1968/19680360>

Hallituksen esitys (HE) 89/2015. Viitattu 4.11.2020. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150089.pdf>

Hallituksen esitys (HE) 173/1997. Viitattu 4.11.2020. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_173+1997.pdf

Hallituksen esitys (HE) 70/2016. Viitattu 16.11.2020. <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160070.pdf>

Horsmanheimo, P.; Kisanlahti, T. & Steiner, M-L. 2017. Tilintarkastuslaki ja EU:n uudistunut tilintarkastussäätely – kommentaari. Helsinki: Alma.

Horsmanheimo, P. & Steiner, M-L. 2017. Tilintarkastus – asiakkaan opas. Helsinki: Alma.

Ikäheimo, S.; Laitinen, E.K.; Laitinen, T. & Puttonen, V. 2014. Yrityksen taloushallinto tänään. Vaasa: Vaasan Yritysinformaatio Oy.

Jormakka, R.; Koivusalo, K.; Lappalainen, J. & Niskanen, M. 2018. Laskentatoimi. Helsinki: Edita.

Kerbs, T. 2016. Juoksevasta kirjanpidosta tilinpäätökseen käytännönläheisesti. Helsinki: Helsingin seudun kauppakamari.

Kirjanpitoasetus. (KPA) 30.12.1997/1339. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971339>

Kirjanpitolaki (KPL) 30.12.1997/1336. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

Kirjanpitolautakunta (KILA). 31.10.2017. Yleisohje arvonlisäveron kirjaamisesta. Viitattu 29.1.2021. https://kirjanpitolautakunta.fi/documents/10197/10349155/ALV_YO_1711.pdf

Kirjanpitolautakunta (KILA). 28.10.2008/1827. Kirjanpitolautakunnan lausunto. Viitattu 6.11.2020. <https://kirjanpitolautakunta.fi/-/aikaisempiin-tilikausiin-liittyvien-ja-riitautettujen-myyntisaamisten-kirjaamises-1>

Kirjanpitolautakunta (KILA). 10.1.2000/1603. Kirjanpitolautakunnan lausunto. Viitattu 6.11.2020. <https://kirjanpitolautakunta.fi/-/luottosalkun-kirjaamin-1>

Kirjanpitolautakunta (KILA). 12.9.2006. Kirjanpitolautakunnan yleisohje: Laskennalliset verovelat ja -saamiset. Viitattu 6.11.2020. <https://kirjanpitolautakunta.fi/-/laskennalliset-verovelat-ja-saamiset>

Kirjanpitolautakunta (KILA). 15.11.2005/1769. Kirjanpitolautakunnan lausunto. Viitattu 13.11.2020. <https://www.edilex.fi/kila/1769>

Kukkonen, M. & Walden, R. 2010. Elinkeinoverolaki käytännössä. Helsinki: Talentum.

- Leppiniemi, J. 22.10.2015. Olennaisuuden periaate – nyt ja vastaisuudessa. Tilisanomat. Viitattu 6.11.2020. <https://tilisanomat.fi/kirjanpito/olennaisuuden-periaate-nyt-ja-vastaisuudessa>
- Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2016. Kirjanpitolaki: kommentaari. Helsinki: Talentum.
- Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2019. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki: Alma.
- Leppiniemi, J. & Walden, R. 2014. Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. Helsinki: Talentum
- Nyrhinen, R.; Hyttinen, P. & Lamppu, K. 2019. Arvonlisäverotus käytännössä. Helsinki: Alma.
- Sirkiä, J. 13.1.2016. Uusi kirjanpitolaki vähentää tilinpäätösvelvollisuuksia 1.1.2016 alkaen. Tilitoimisto Relipe Oy. Viitattu 9.11.2020. <https://relipe.fi/uusi-kirjanpitolaki-vahentaa-tilinpaatosvelvollisuuksia-1-1-2016-alkaen/>
- Sirpomaa, P. & Tannila, E. 2014. Arvonlisäverotus käytännönläheisesti. Helsinki: Kauppakamari.
- Tilintarkastuslaki (TilintarkL) 18.9.2015/1141. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151141>
- Tomperi, S. 2018. Tilintarkastus – Normeista käytäntöön. Helsinki: Edita.
- Verohallinto 2019. Verohallinnon ohje 27.9.2019. Laskutusvaatimukset arvonlisäverotuksessa. Viitattu 11.11.2020. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48090/laskutusvaatimukset-arvonlis%C3%A4verotuksessa/>
- Verohallinto 2020. Verohallinnon ohje 1.1.2020. Saamisten arvonalenemisten vähennyskelpoisuus elinkeinotulon verotuksessa. Viitattu 4.11.2020. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48615/saamisten-arvonalenemisten-v%C3%A4hennyskelpoisuus-elinkei-notulon-verotuksessa2/>
- Äärilä, L.; Nyrhinen, R. & Hyttinen, P. 2015. Arvonlisäverotus käytännössä. Helsinki: Talentum.